

WYDZIAŁ EKONOMII I FINANSÓW

UTH RADOM

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 4/2022

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 4/2022

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne Nr 4/2022

**Patronat wydania: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Radomiu,
WEiF UTH, ul. Chrobrego 31, 26-600 Radom**

Działy czasopisma

- mikroekonomia, rachunkowość, ekonomia międzynarodowa, finanse przedsiębiorstw,
- polityka gospodarcza, polityka regionalna,
- prawo krajowe, zarządzanie, prawo międzynarodowe,
- administracja publiczna, historia myśli administracyjno-prawnej.

Zespół redakcyjny

- dr hab. Marzanna Lament, prof. UTH Rad. – redaktor naczelny
- dr Joanna Bukowska – zastępca redaktora naczelnego
- dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. UTH Rad. – zastępca redaktora naczelnego
- dr Zbigniew Śleszyński – redaktor statystyczny

Redaktorzy tematyczni

- mikroekonomia – dr Katarzyna Sieradzka
- rachunkowość – dr hab. Marzanna Lament, prof. UTH Rad.
- ekonomia międzynarodowa – dr Izabela Młynarzewska-Borowiec
- polityka gospodarcza – dr Marzena Sobol
- finanse, bankowość – dr hab. Viktoria Stoika, prof. UTH
- zarządzanie – dr hab. Anna Wolak-Tuzimek, prof. UTH
- prawo administracyjne – dr Paweł Śwital
- prawo krajowe – dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. UTH Rad.
- prawo międzynarodowe – dr Inga Kawka
- etyka – dr Wojciech Wojtyła
- administracja publiczna – dr Iwona Warchoł
- historia myśli administracyjno-prawnej – dr Zbigniew Markwart
- finanse międzynarodowe – dr Ireneusz Pszczółka
- finanse przedsiębiorstw- dr hab. Aneta Ejsmont, prof. UTH

Rada naukowa

- prof. dr hab. Sławomir Bukowski - przewodniczący
- prof. dr hab. Katarzyna Głąbicka-Auleytner
- dr hab. Jan L. Bednarczyk, prof. UTH Rad.
- dr hab. Sławomir Fundowicz, prof. UTH Rad.
- dr hab. Marianna Kotowska-Jelonek, prof. PŚK
- prof. dr hab. Peter Kristofik
- dr hab. Aleksander Lotko, prof. UTH Rad.
- prof. dr hab. Vanda Marakova
- prof. dr hab. Kazimierz Ortyński
- dr hab. Sławomir Patyra, prof. UTH Rad.
- dr hab. Wojciech Sońta, prof. UTH Rad.
- dr Zbigniew Markwart
- dr Andreas Pattar

Redaktor wydania

dr hab. Marzanna Lament, prof. UTH Rad.

Copyright © by Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu,
Wydawnictwo (2022), 26-600 Radom, ul. Malczewskiego 29
www.uniwersytetradom.pl, e-mail: wydawnictwo@uthrad.pl

ISSN 2450-3940

Wyd. I

SPIS TREŚCI

Izabela Kowalska, Martyna Kalińska <i>Istota sprawozdań zintegrowanych w kontekście Polskich przedsiębiorstw.....</i>	5
Anna Kępka, Natalia Pająk <i>Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej zawodów księgowych w Polsce.....</i>	22
Martyna Kalińska, Izabela Kowalska <i>Wpływ przepisów Polskiego ładu na wysokość wynagrodzeń pracowników zatrudnionych na umowę o pracę</i>	40
Ewelina Starzyńska <i>Ulepszenia środków trwałych</i>	50
Anna Kępka, Natalia Pająk <i>Wpływ wojny w Ukrainie na wysokość inflacji w Polsce.....</i>	59

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2022)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2022.016>

Izabela Kowalska¹, Martyna Kalińska²

ISTOTA SPRAWOZDAŃ ZINTEGROWANYCH W KONTEKŚCIE POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie

W artykule omówiono zintegrowane sprawozdanie, który w sposób holistyczny ukazuje rezultaty prowadzonej działalności w następujących obszarach: ekonomicznym, środowiskowym, jak i społecznym. Celem artykułu jest przedstawienie podstawowej charakterystyki sprawozdawczości zintegrowanej (IR – integrated reporting), przybliżenie jej zagadnień w kontekście sprawozdawczości polskich przedsiębiorstw, oraz wskazanie potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji. W poszczególnych częściach artykułu zdefiniowano pojęcie „zintegrowane sprawozdanie”, wskazano etapy rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej, zidentyfikowano korzyści i problemy sprawozdawczości zintegrowanej oraz zaprezentowano informacje w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej polskich grup kapitałowych.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość zintegrowana, raport zintegrowany, sprawozdawczość przedsiębiorstw, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, raportowanie niefinansowe.

WSTĘP

Rachunkowość na przestrzeni lat w dużym stopniu zmieniła swoje znaczenie w kontekście użyteczności. Sprawozdania sporządzane przez przedsiębiorstwa nieodmiennie przyjmują charakter głównie informacyjny, jednak zmienił się

¹ Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

odbiorca tych informacji. Dawniej publikowane sprawozdania służyły głównie właścicielom majątku, którzy inwestowali swoje środki w prowadzenie przedsiębiorstwa. Dostarczały wiarygodnych informacji, w głównej mierze o wygenerowanych przez firmę zyskach. Jest to tzw. teoria udziałowca.

W obecnych czasach sprawozdanie nie jest istotnym źródłem informacji tylko dla właścicieli kapitału, ale także innych zainteresowanych, w tym samorządów i społeczności lokalnych, instytucji stanowiącym prawo, ubezpieczycieli, banków, klientów, pracowników, związków zawodowych, dostawców o powodzeniu biznesu w krótkiej perspektywie oraz informacji, które pomogą im zrozumieć podstawy przyszłej sytuacji finansowej firm (teoria interesariuszy) (Eljasiak, 2011, s. 99).

Należy zwrócić także uwagę, na jakość prezentowanych w sprawozdaniach informacji. Do niedawna najważniejszymi publikowanymi informacjami były sprawozdania finansowe, jako podstawowe formy przedkładania interesariuszom informacji o rezultatach działalności. Odbiorcy takich sprawozdań mogli dokonać oceny sytuacji przedsiębiorstwa tylko w aspekcie finansowym. Obecnie dane liczbowe mówiące o zyskach i stratach firm są już niewystarczające, głównie dlatego, że dane te nie informują o wszystkich czynnikach tworzących wartość w organizacji. Oprócz tego zarzuca się tradycyjnym sprawozdaniom finansowym inne wady m. in. duży stopień skomplikowania, a zatem trudność w interpretacji, niepełne ujęcie wszystkich zasobów firmy np. kapitału intelektualnego, brak odzwierciedlenia biznesowego modelu organizacji, brak informacji kluczowych o czynnikach sukcesu, czy też brak informacji o ewentualnie rosnącej bazie aktywów niematerialnych, które nie są wyceniane w bilansie (Bek-Gaik, 2015, s. 480).

Dużą uwagę zaczęto przykuwać do aspektów niefinansowych prowadzenia działalności, które także mają wpływ na kondycję przedsiębiorstwa oraz postrzeganie przez interesariuszy. Potencjalni odbiorcy informacji na temat działalności stali się bardziej wnikliwi i wymagający. Oczekują, że sprawozdania będą zawierać bardziej szczegółowe informacje na temat podejmowanych i realizowanych projektach, relacjach ze społecznością lokalną jak i środowiskiem zewnętrznym, w którym prowadzą działalność, ale też chcą informacji o planowanych w przyszłości działaniach (Krzysztofek, 2018, s. 133).

W odpowiedzi na te oczekiwania przedsiębiorstwa rozpoczęły wdrażanie i realizowanie w swojej działalności zasady społecznej odpowiedzialności, a jedną z nich jest publiczna informacja na temat tychże działań. W związku z tym zaczęto przygotowywać odrębne raporty CSR w zakresie działalności społecznej, środowiskowej i na rzecz ładu korporacyjnego, jak też raporty zintegrowane zawierające dane finansowe, jak i niefinansowe. Można uznać, że sprawozdawczość zintegrowana stała się w pojęciu ogólnym odpowiedzią na rosnącą stale krytykę tradycyjnego modelu sprawozdawczego i oczekiwania globalnego otoczenia.

Celem artykułu jest przybliżenie podstawowej charakterystyki sprawozdawczości zintegrowanej (*IR – integrated reporting*), przedstawienie jej zagadnień w kontekście sprawozdawczości polskich przedsiębiorstw, oraz wskazanie

potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji.

Do osiągnięcia celu niniejszego artykułu niezbędne było zastosowanie odpowiednich metod badawczych. Zastosowano metodę analizy literatury – artykuł powstał w rezultacie analizy najnowszych opracowań i koncepcji dotyczących zintegrowanej sprawozdawczości przedsiębiorstw oraz danych niefinansowych.

1. ZNACZENIE I REGULACJE DOTYCZĄCE SPRAWOZDAWCZOŚCI ZINTEGROWANEJ

W obecnych czasach rosnący poziom globalizacji i występowanie problemów z pojawiającymi się zjawiskami gospodarczymi sprawiają, że system rachunkowości podlega ciągłym zmianą, podobnie jak też sprawozdawczość finansowa. Przepisy prawa odnośnie przygotowywania i publikacji danych o dokonaniach i wynikach jednostki stale są modyfikowane, wychodząc od danych finansowych, ilościowych do rozbudowanych informacji niefinansowych. Proces ten wyraźnie pokazuje kierunek zmian zasad rachunkowości – stałe dostosowywanie do wymagań szerokiego grona odbiorców, uwzględniając przy tym też wchodzenie na nowo rozpoznawane obszary czy też stopień zaawansowania wiedzy i technologii (Chłapek, Krajewska, Jonas, 2018, s. 101).

W kontekście takich czynników jak globalizacja gospodarki, rosnąca konkurencja na rynkach światowych czy rosnące oczekiwania szeroko rozumianego społeczeństwa wobec przedsiębiorstw niewątpliwym jest uznanie, że zmiany rachunkowości i zasad sporządzania sprawozdań jednostek gospodarczych będą dążyć do zwiększenia znaczenia koncepcji społecznej odpowiedzialności. To z kolei wiąże się z koniecznością ujawniania w sprawozdaniach przedsiębiorstw zarówno informacji o charakterze finansowym, które dotyczyłyby efektów prowadzonej działalności, ale też informacji o charakterze niefinansowym odnoszących się do zagadnień środowiska naturalnego (*E-environment*), społecznych (*S-social*) i ładu korporacyjnego (*G-governance*), które mogą przyjmować formę raportów CSR (*Corporate Social Responsibility*) (Remlein, 2015, s. 151).

W praktyce przedsiębiorstw występowało sporządzanie osobnych raportów CSR (obok sprawozdań finansowych), jednak taka forma nie sprawdzała się i nie spełniała oczekiwań interesariuszy. Przyczynami tego stanu były (Krzysztofek, 2018, s. 135):

- zbyt duża liczba wiadomości zawartych w raportach CSR,
- powtarzalność informacji,
- brak przejrzystości,
- zbyt obszerne i niepotrzebne dane i komunikaty.

Dokonując przeglądu literaturowego można spotkać dwie formy raportowania zagadnień CSR, mianowicie (Samelak, 2013, s. 171–180):

- zintegrowany raport integrujący kwestie finansowe z zagadnieniami niefinansowymi o CSR w jednym dokumencie,

- wykorzystanie funkcji informacyjnej sprawozdania z działalności – komentarza zarządu w celu komunikowania interesariuszom o kwestiach CSR.

Jednak na przestrzeni lat zakres prezentacji tychże informacji w sprawozdaniach uległ zmianie. Ewolucję raportów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw przedstawia rysunek 1. Sprawozdania finansowe zaczęto początkowo rozbudowywać o wiadomości z zakresu ładu korporacyjnego oraz informacji niefinansowych, aby następnie uzupełnić je jeszcze o informacje środowiskowe – na nie także rosło zainteresowanie. Pod koniec ubiegłego wieku wraz ze sprawozdaniami finansowymi przedsiębiorstwa umieszczały także raporty środowiskowe i społeczne, wzbogacone o informacje etyczne.

Rys. 1. Ewolucja raportów przedsiębiorstw

Źródło: Opracowane na podstawie Krzysztofek A. (2018), Zintegrowane raportowanie na przykładzie spółek Respect Index, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance”, Vol. 16, No 2/2018, s. 136.

Połączenie ze sobą sprawozdania finansowego i raportu ESG daje w efekcie jednolity raport w postaci zintegrowanego sprawozdania. Sprawozdanie zintegrowane to „zwięzłe przekazanie istotnych informacji finansowych i niefinansowych oraz wszystkich zależności pomiędzy tymi informacjami w kontekście określenia całościowej wartości podmiotu” (International Integrated Reporting Council (IIRC), 2014, s. 7). Interpretacja powyższej definicji pozwala ustalić, że w sprawozdaniu zintegrowanym prezentacji podlegają zarówno informacje finansowe, jak i niefinansowe, w tym odnoszące się do relacji pomiędzy strategią, zarządzaniem a perspektywą działania (Remlein, 2015, s. 152).

Sporządzenie raportu zintegrowanego opiera się na całkowicie odmiennych obszarach analizy danych oraz ich przedstawienia niż w przypadku sprawozdania finansowego. Różnice podejścia w procesie przygotowywania sprawozdania finansowego i sprawozdania zintegrowanego zebrano w tabeli 1.

Tab. 1. Porównanie podejścia w procesie sporządzania sprawozdania finansowego i raportowania zintegrowanego

Obszar	Sprawozdanie finansowe	Sprawozdanie zintegrowane
Sposób myślenia	izolacja poszczególnych działań	integracja poszczególnych działań
Odpowiedzialność za kapitał	kapitał finansowy	wszystkie rodzaje kapitału
Koncentracja zainteresowania	kwestie finansowe z przeszłości	kwestie strategiczne dot. przeszłości i przyszłości
Ramy czasowe	krótkoterminowość	krótco-, średnio- i długoterminowość
Budowanie zaufania przez transparentność	ograniczone zaufanie spowodowane wąskim ujawnianiem	większe zaufanie spowodowane większą transparentnością
Dostosowanie raportu	ściśły związek z obowiązującymi standardami	indywidualne podejście odpowiadające na specyficzne warunki działania podmiotu
Treściwość	długie i kompleksowe	zwięzłe i zawierające istotne kwestie
Wykorzystanie technologii	w głównej mierze wykorzystujące „papier”	wykorzystujące nowe technologie

Źródło: The International Integrated Reporting Council
<https://www.integratedreporting.org/> [dostęp 16.08.2022]

Koncepcja sprawozdania zintegrowanego jest oparta na scaleniu w jednym dokumencie informacji z obszarów materialnych jak i niematerialnych danej jednostki gospodarczej oraz przedstawieniu zależności między nimi, uwzględniając przy tym powiązania różnych czynników wpływających na wartość przedsiębiorstwa. Zamieszcza się w nim również uwagi na temat sposobu tworzenia przez firmy wartości w różnych perspektywach czasowych, a także przedstawia w jaki sposób dane niefinansowe wpływają na zdolność do kreowania wartości przedsiębiorstwa czy też jak jednostka wyraża swoją odpowiedzialność (Michalczyk, Mikulska, 2014, s. 200).

Zgodnie z założeniami sprawozdanie zintegrowane opierałoby się na kompleksowych i zrozumiałych informacjach o charakterze retrospektywnym i prospektywnym, ukazując ekonomiczny, środowiskowy i społeczny aspekt funkcjonowania przedsiębiorstw przez połączenie informacji z zakresu strategii, zarządzania, efektywności oraz perspektywy jego rozwoju.

Prace nad raportowaniem zintegrowanym zostały rozpoczęte w sierpniu 2010 r. Powstała wtedy międzynarodowa organizacja The International Integrated

Reporting Council (IIRC), która stanowi koalicję regulatorów, inwestorów, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych. Inicjatorami tego projektu były dwie organizacje zajmujące się promowaniem zrównoważonego rozwoju: Accounting for Sustainability (A4S) oraz Global Reporting Initiative (GRI) (Krzysztofek, 2018, s. 136).

Następnie 22 października 2014 r. została uchwalona dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE. Wprowadza ona zmiany do dyrektywy 2013/34/UE w kwestiach ujawniania informacji niefinansowych oraz różnorodności. Obowiązuje i obejmuje obowiązkowym raportowaniem dane począwszy od 1 stycznia 2017 r.

Dyrektywa 2014/95/UE została implementowana do polskich przepisów poprzez następujące dwa akty prawne (Kacprzak, Anam, 2017, s. 7):

- w zakresie wymogów rozszerzonego raportowania informacji niefinansowych – zmiana Ustawy o rachunkowości (ustawa z dnia 15.12.2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU z 2017 r. poz. 61);
- w zakresie wymogów ujawniania informacji o polityce różnorodności w odniesieniu do składu organów spółki – zmiana rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych (rozporządzenie Ministra Finansów z 25.05.2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, DzU z 2016 r. poz. 860).

Obowiązek rozszerzonego raportowania niefinansowego obejmuje jednostki zainteresowania publicznego (JZP) wymienione w art. 3 ust. 1e pkt 1-6 ustawy o rachunkowości (Kacprzak, Anam, 2017, s. 7):

- na poziomie jednostkowych sprawozdań – ww. JZP, które mają formę prawną spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych lub takich spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe lub spółki komandytowo-akcyjne bądź spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej, oraz jeśli przekroczyły one, w roku obrotowym oraz w roku poprzedzającym, następujące wartości:
 - 500 osób – średnioroczne zatrudnienie;
 - 85 mln zł suma aktywów bilansu lub 170 mln zł przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów;
- na poziomie skonsolidowanych sprawozdań – ww. JZP mające formę prawną wymienioną powyżej, będące jednostkami dominującymi grupy kapitałowej, jeśli grupa kapitałowa przekroczyła, w roku obrotowym oraz w roku poprzedzającym, następujące wartości:
 - 500 osób – średnioroczne zatrudnienie oraz

- po dokonaniu wyłączeń konsolidacyjnych: 85 mln zł suma aktywów bilansu lub 170 mln zł przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów (lub: przed dokonaniem wyłączeń konsolidacyjnych: odpowiednio: 102 mln zł lub 204 mln zł).

Komisja Europejska 21 kwietnia 2021 r. ogłosiła projekt Dyrektywy w sprawie raportowania zagadnień zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, CSRD). Dyrektywa ta zastąpi obecną dyrektywę 2014/95/EU dotyczącą ujawniania informacji niefinansowych (*Non-Financial Reporting Directive*, NFRD). Aktualnie toczą się prace legislacyjne nad tym projektem. Projekt CSRD został ogłoszony, jako element kompleksowego pakietu zmian legislacyjnych na rzecz zrównoważonego finansowania wzrostu gospodarczego, które służyć mają osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Projekt dyrektywy przewiduje wprowadzenie obowiązku raportowania zagadnień ESG (dane w obszarze środowiskowym, społecznym oraz ładu korporacyjnego) przez wszystkie duże spółki i duże grupy kapitałowe (w tym duże spółki giełdowe). Jednocześnie zakłada rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do raportowania. Szacuje się, że zmiany te dotyczyć będą ponad trzech tysięcy polskich spółek (www.gov.pl [dostęp 16.08.2022 r.]).

2. CEL, STRUKTURA I ZASADY RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO

Zgodnie z regulacjami obowiązkowo informacje niefinansowe raportują największe jednostki zainteresowania publicznego. Zakres obowiązków określa konieczność zawarcia w sprawozdaniu z działalności informacji niefinansowych w zakresie:

- a) zwięzłego opisu modelu biznesowego jednostki;
- b) kluczowych niefinansowych wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki;
- c) opisu polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji, a także opisu rezultatów stosowania tych polityk;
- d) opisu procedur należytej staranności – jeżeli jednostka je stosuje w ramach polityk, o których mowa powyżej;
- e) opisu istotnych rodzajów ryzyka, związanych z działalnością jednostki, a mogących wywierać niekorzystny wpływ na zagadnienia, o których mowa powyżej, w tym rodzajów ryzyka związanych z produktami jednostki lub jej relacjami z otoczeniem zewnętrznym, także kontrahentami, oraz opisu zarządzania tymi rodzajami ryzyka.

Struktura raportu zintegrowanego zawiera siedem elementów i jest następująca (Stanek-Kowalczyk, 2013, s. 47–48):

1. Informacje o organizacji i środowisku zewnętrznym. Co robi, czym się zajmuje organizacja i w jakich warunkach zewnętrznym funkcjonuje?

2. Ład korporacyjny. W jaki sposób nadzór korporacyjny wspiera zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkiej, średniej i długiej perspektywie czasowej?
3. Model biznesowy. Jaki jest model biznesowy organizacji?
4. Szanse i zagrożenia. Jakie są szanse i zagrożenia, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie czasowym, i jak organizacja sobie z nimi radzi?
5. Strategia i alokacja zasobów. Dokąd organizacja chce dotrzeć i w jaki sposób zamierza to zrobić?
6. Osiągane wyniki. W jakim stopniu organizacja chce osiągnąć (osiągnęła) swoje cele strategiczne w ciągu okresu i jakie są jej wyniki w zakresie realizacji?
7. Perspektywy na przyszłość. Jakie wyzwania i niepewności organizacja może napotkać w realizacji swojej strategii i jakie są ich potencjalne konsekwencje dla modelu biznesowego i przyszłych wyników?

Możliwe są dwie koncepcje sporządzania sprawozdań zintegrowanych przez podmioty sprawozdawcze – może być to jako jedno sprawozdanie lub może stanowić część raportu biznesowego. W tabeli 2 zostały przedstawione w sposób syntetyczny oba rozwiązania, na które mogą zdecydować się przedsiębiorcy.

Tab. 2. Struktura sprawozdania zintegrowanego i raportu biznesowego

Sprawozdanie zintegrowane	Raport biznesowy
Część 1. Parametry zintegrowanego sprawozdania	Część 1. Sprawozdanie finansowe
Część 2. Strategia i analiza społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa	Część 2. Sprawozdanie z działalności Informacja o zasobach nieuwjętych w sprawozdaniu finansowym
Część 3. Profil organizacyjny podmiotu	
Część 4. Nadzór, zobowiązania i zaangażowanie	
Część 5. Podejście do zarządzania	
Część 6. Wskaźniki wyników	
Część 7. Informacje wymagane w sprawozdaniu z działalności oraz wyłączone z informacji dodatkowej sprawozdania finansowego	
Część 8. Informacje na temat ryzyka gospodarczego i zarządzania tym ryzykiem	
Część 9. Sprawozdanie finansowe	
Część 10. Informacje o zasobach niematerialnych podmiotu nieuwjętych w sprawozdaniu finansowym	

Zródło: Opracowane na podstawie Remlein M. (2015), Doświadczenia polskich grup kapitałowych w zakresie zintegrowanej sprawozdawczości, „Studia Oeconomica Posnaniensia”, vol. 3, nr 1.

Jednak przedsiębiorcy sporządzając swoje sprawozdania zintegrowane muszą się kierować konkretnie określonymi zasadami, zawartymi w Wytycznych do raportowania w kwestii zrównoważonego rozwoju GRI. Są to (Chłapek, Krajewska, Jonas, 2018, s. 104):

- a) orientacja na przyszłość (ang. strategic focus and future orientation), stanowiąca, że raport powinien zapewnić wgląd w strategię jednostki (w tym kontekście należy przedstawić zdolności jednostki do tworzenia wartości zarówno w krótkim, średnim, jak i długim okresie);
- b) spójność prezentowanych informacji (ang. connectivity of information), wymagająca przedstawienia całościowego obrazu wzajemnych powiązań i zależności między czynnikami, które wpływają na zdolność jednostki do tworzenia wartości w czasie;
- c) spełnienie oczekiwań interesariuszy (ang. stakeholder relationships), wskazujące, że IR powinien zapewnić wgląd w naturę i jakość relacji jednostki z jej kluczowymi interesariuszami, w tym w jaki sposób i w jakim stopniu jednostka rozumie, uwzględni i odpowiada na ich uzasadnione potrzeby oraz zainteresowania;
- d) istotność (ang. materiality) obligująca, aby udostępniać informacje na temat spraw, które merytorycznie wpływają na zdolność jednostki do tworzenia wartości;
- e) zwięzłość (ang. conciseness), określająca dążenie do przedstawiania informacji w sposób zwięzły;
- f) wiarygodność i kompletność (ang. reliability and completeness), nakazująca ujęcie wszystkich istotnych kwestii, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, w zrównoważony sposób i bez istotnych błędów;
- g) spójność i porównywalność (ang. consistency and comparability), wymagająca przedstawienia informacji spójnych w czasie oraz w sposób umożliwiający porównanie z innymi jednostkami.

Zasady sprawozdawczości zintegrowanej obecne w Wytycznych GRI mogą być stosowane przez podmioty niezależnie od wielkości, typu, sektora działalności czy lokalizacji. Jak podają informacje GRI, powyższe zasady są praktykowane przez tysiące organizacji na całym świecie, będąc podstawą do ich raportów zrównoważonego rozwoju.

Najważniejszą rolę w procesie przygotowania raportu zintegrowanego odgrywa mechanizm odpowiedniego doboru kluczowych danych pozafinansowych, które mogą sprawiać trudności już na etapie selekcji. Należy zwrócić też uwagę na fakt, że nie wszystkie dane, które wydają się być kluczowe dla przedsiębiorstwa będą tak samo ważne dla odbiorców zewnętrznych. Przy ustalaniu właściwej struktury sprawozdań przedsiębiorstwa mogą wykorzystać sprawdzone metodologie wykorzystywane do raportowania danych pozafinansowych oraz zastosować się do wypracowanych na świecie zasad raportowania (Ministerstwo Gospodarki, 2013, s. 32).

Jednostki gospodarcze chcące oprzeć swoje sprawozdania na konkretnych wytycznych mogą skorzystać z listy propozycji standardów, których twórcami są różne organizacje:

- a) GRI Sustainability Reporting Guidelines (GRI Standards/GRI G4),
- b) Communication on Progress (COP),
- c) International Integrated Reporting Framework,
- d) Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports,
- e) KPIs for ESG,
- f) Ramy sprawozdawczości zgodne z wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka,
- g) Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) Corporate Standard,
- h) Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych,
- i) System Ekozarządzania i Audytu (Eco- Management and Audit Scheme, EMAS),
- j) Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej,
- k) Standard Informacji Niefinansowej (SIN).

Jednostki mogą przy sporządzaniu informacji niefinansowych stosować dowolne standardy, normy lub wytyczne raportowania: krajowe, unijne, międzynarodowe lub własne zasady lub też kombinację różnych standardów, np. jeśli w danych zagadnieniach określony standard zapewnia lepszą jakość prezentacji tych informacji. Istotne jest, że jednostka korzystająca z konkretnych standardów ma obowiązek zawarcia w ww. oświadczeniu/sprawozdaniu informacji o tym, jakie standardy, normy lub wytyczne zastosowała (Kacprzak, Anam, 2017, s. 8).

3. POZYTYWNE ORAZ NEGATYWNE ASPEKTY RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO

Biorąc pod uwagę fakt, że historia sporządzania raportów zintegrowanych jest niedługa, coraz to więcej jednostek gospodarczych decyduje się na sporządzenie i publikację danych powiększonych o te niefinansowe. Dzieje się tak, ponieważ rozpowszechniając zamysł raportowania zintegrowanego, można wskazać na szereg korzyści, które występują po stronie podmiotów przygotowujących sprawozdania, jak również po stronie interesariuszy.

Do głównych korzyści płynących ze sporządzania raportów zintegrowanych zaliczamy (Krzysztofek, 2018, s. 139-140):

- wykazanie zarówno informacji finansowych, jak i niefinansowych,
- ujęcie dokonań ekonomicznych, społecznych i środowiskowych przedsiębiorstwa;
- ukazanie kontekstu poszczególnych ujawnień oraz wzajemnych powiązań między nimi;
- efektywną alokację kapitału i rzadkich zasobów;

- skuteczniejszą identyfikację szans i zagrożeń zarówno po stronie raportującego podmiotu, jak i jego odbiorców;
- jasną i zwięzłą prezentację zdolności przedsiębiorstwa do tworzenia wartości w różnym horyzoncie czasowym, zarówno krótkim, jak i długim;
- lepszy obraz modelu biznesowego;
- łatwiejszy dostęp do kapitału i niższy jego koszt;
- niższe ryzyko utraty reputacji;
- ograniczenie koncentracji na wynikach krótkoterminowych, a skupienie się na szerszych i długookresowych konsekwencjach podjętych decyzji;
- orientację strategiczną i przyszłościową;
- prezentacja zintegrowanej informacji pozwala lepiej ocenić zdolność do generowania przyszłych przepływów pieniężnych;
- przedstawienie szerszych i długookresowych konsekwencji podjętych przez podmiot raportujący decyzji;
- stabilność rynków
- większa przejrzystość może ograniczać zmienność cen;
- większe zaangażowanie ze strony inwestorów i pozostałych interesariuszy (w tym pracowników);
- wyższy poziom zaufania głównych interesariuszy, który może wynikać z lepszej przejrzystości, jak i postulowanego większego ich zaangażowania w proces raportowania;
- zintegrowanie i harmonizację wymagań dotyczących raportowania;
- zredukowanie ujawnień nieistotnych dla odbiorców informacji.

O zaletach raportowania zintegrowanego mogą świadczyć również wyniki przeprowadzonych badań. IIRC przeprowadziła program pilotażowy, w którym udział wzięło 85 spółek i 50 inwestorów z całego świata. Wnioski płynące z tego programu potwierdzają tezę, że sprawozdawczość zintegrowana przynosi korzyści zarówno podmiotowi raportującemu, jak i jego interesariuszom, w tym inwestorom (Remlein, 2015, s. 140).

W literaturze i praktyce są również dyskutowane problemy i dylematy związane z raportowaniem zintegrowanym. Wśród nich wyróżniamy (Remlein, 2015, s. 160):

- raportowanie zintegrowane wymaga uwzględnienia w strategii podmiotu,
- zaangażowanie wielu grup interesariuszy,
- zachowanie tych samych zasad pomiaru i raportowania informacji finansowych i niefinansowych,
- brak ujednoczonych mierników dokonań niefinansowych,
- dysproporcja pomiędzy informacjami finansowymi i niefinansowymi,
- pracochłonność i kosztowność procedury przygotowania sprawozdania zintegrowanego,
- brak porównywalności informacji niefinansowych,

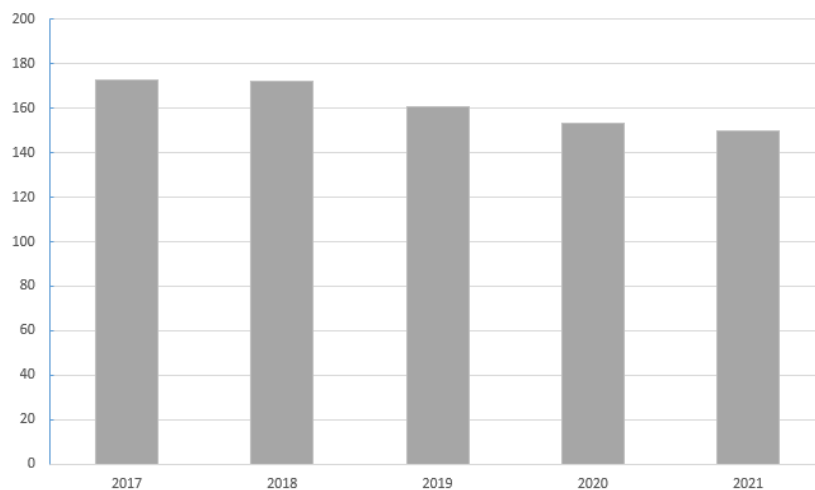
- przesycenie informacjami i chaos informacyjny,
- brak poczucia odpowiedzialności kadry menedżerskiej za całość dokonań.

Analiza zalet i wad oraz korzyści i barier związanych ze sporządzaniem zintegrowanego sprawozdania pozwala na stwierdzenie, że pomimo wyraźnych korzyści dla raportującego podmiotu, jak i całego środowiska biznesowego, proces raportowania zintegrowanego jest czasochłonny, kosztochłonny i uciążliwy dla raportującego (Remlein, 2015, s. 159).

4. SPRAWOZDAWCZOŚĆ ZINTEGROWANA W POLSCE

Polska jako jeden z krajów należących do Unii Europejskiej podlega obowiązkowi wywiązywania się z przepisów wynikających z dyrektyw europejskich dotyczących ujawniania informacji niefinansowych. Poza regulacjami europejskimi w polskim prawie bilansowym także znajdują się odpowiednie zapisy, zgodnie z którymi „sprawozdanie z działalności jednostki powinno również obejmować – o ile jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki – wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym (Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 49, ust. 3).

Mimo istnienia tylu obwarowań prawnych proces sporządzania oraz publikowania sprawozdań zintegrowanych nie jest egzekwowany od pomiotów sprawozdawczych. Skutkiem tego jest niezadowalający poziom przygotowywania oraz prezentacji sprawozdań zintegrowanych. Nie znaczy to jednak, że obowiązek raportowania zintegrowanego jest ignorowany przez wszystkie polskie podmioty. Dobrym przykładem mogą służyć większe jednostki, a w szczególności grupy kapitałowe. Na wykresie 1 przedstawiono liczbę spółek publikujących raporty niefinansowe w Polsce w okresie od 2017 do 2021 roku. W badanym okresie można zaobserwować nieznaczny spadek liczby przygotowywanych raportów niefinansowych – wyjaśnienia tej sytuacji można dopatrywać się w braku obligatoryjności, jak również terminowych wymagań. Przedsiębiorstwa przyjmują wtedy indywidualne strategie dotyczące publikowania takich danych.

Wyk. 1. Liczba spółek notowanych na GPW publikujących raporty niefinansowe w okresie 2017 – 2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z <https://standardy.org.pl/raporty-spolek/> [dostęp 16.08.2022 r.].

Aby wyróżnić spółki, które poświęcają swoje środki, czas oraz pracę na przygotowanie rzetelnych sprawozdań finansowych wzbogaconych o informacje niefinansowe polskie organizacje wyszły z inicjatywą stworzenia indeksu giełdowego, skupiającego spółki, które w najwyższym stopniu spełniają wybrane wymogi (RESPECT Index), ale też, co roku organizowany jest konkurs przedsiębiorstw z najlepszymi raportami zrównoważonego rozwoju.

Koncepcja projektu RESPECT Index była kontynuacją działań Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, podjętych w roku 2009, których efektem było powstanie pierwszego w Europie Środkowo-Wschodniej indeksu spółek odpowiedzialnych. Projekt RESPECT Index miał na celu wyłonienie spółek zarządzanych w sposób odpowiedzialny i zrównoważony, ale ponadto mocno akcentował atrakcyjność inwestycyjną spółek, którą charakteryzuje m.in. jakość raportowania, poziom relacji inwestorskich czy ład informacyjny. Dzięki uwzględnieniu wśród kryteriów kwalifikacyjnych parametru płynności RESPECT Indeks, podobnie jak inne indeksy giełdowe, stanowił realną referencję dla profesjonalnych inwestorów. Projekt był realizowany przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie we współpracy z partnerami zewnętrznymi.

Analizą objęte były spółki notowane na Głównym Rynku Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Pierwsze dwa etapy badania prowadzone były niezależnie i bez udziału samych spółek, wyłącznie na podstawie informacji ogólnodostępnych. Dopiero trzeci etap badania przewidywał bezpośrednie wizyty w siedzibach spółek i wymaga ich zgody na udział w projekcie. RESPECT Index był indeksem dochodowym, tzn. przy jego obliczaniu uwzględniane były dochody

z tytułu dywidend i praw poboru. Indeks uwzględniał w swoim portfelu spółki, które zostały pozytywnie zweryfikowane przez Partnera Projektu w ramach III etapu badania. Liczba uczestników indeksu była zmienna. Pakiety spółek w indeksie (wagi) stanowiły liczbę akcji w wolnym obrocie pomniejszoną o liczbę akcji wprowadzonych do obrotu giełdowego (http://respectindex.pl/opis_projektu [dostęp 16.08.2022 r.]).

W 2009 r. w otwierającym składzie polskiego RESPECT Index znalazło się aż 16 spółek: Apator SA, Bank BPH SA, Bank Handlowy, Barlinek SA i Barlinek Inwestycje, Elektrobudowa, Ciech SA, Grupa LOTOS SA, Grupa Żywiec SA, ING Bank Śląski, KGHM Polska Miedź SA, Mondi Świecie SA, PKN Orlen SA, PGNiG SA, TPSA, Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach SA i Zakłady Magnezytowe „Ropczyce”. Kolejne rewizje składu indeksu odbywały się przez kolejne 10 lat w interwałach rocznych.

RESPECT Index przez 10 lat swojego funkcjonowania spełnił założone cele edukacyjne. W 2019 r. GPW rozpoczęła publikacji indeksu WIG-ESG, zastępując dotychczasowy RESPECT Index. WIG-ESG jest publikowany od 3 września 2019 roku i jest to indeks dochodowy - przy jego obliczaniu bierze się pod uwagę zarówno ceny zawartych w nim transakcji, jak i dochody z tytułu dywidend. Jak czytamy w karcie indeksu na stronie GPW benchmark, wartość bazowa indeksu ustalona została 28 grudnia 2018 r. i wynosiła 10 000,00 pkt. (<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/przepisy/czym-jest-respect-index-wig-esg/d63r88k> [dostęp 16.08.2022 r.]).

WIG-ESG obejmuje spółki znajdujące się w indeksach WIG20 i mWIG40, a więc największe firmy notowane na GPW. Wagi spółek w indeksie, tak jak w przypadku innych indeksów, zależą od liczby akcji w wolnym obrocie, skorygowanej o wyniki rankingu ESG przygotowanego przez Sustainalytics i ocenę stosowania zasad ładu korporacyjnego.

Sustainalytics, międzynarodowa firma specjalizująca się w dostarczaniu usług z obszaru ESG, określa skoring spółek na podstawie ogólnie dostępnych informacji publikowanych przez spółki. Analizowane są takie dane jak: raporty roczne spółek, raporty zawierające dane niefinansowe, informacje podawane na stronach internetowych. Metodologia Sustainalytics ocenia ryzyko ESG tj. mierzy ekspozycję danej branży na specyficzne ryzyka związane z kryteriami ESG i ocenia, jak dana firma tymi ryzykami zarządza. Z usług Sustainalytics korzystają globalne firmy obliczające indeksy oraz instytucje zajmujące się inwestowaniem na rynkach kapitałowych na świecie.

WIG-ESG jest instrumentem bazowym dla funduszu pasywnego zarządzanego przez NN Investment Partners TFI (<https://www.gpw.pl/> [dostęp 16.08.2022 r.]).

W celu popularyzacji wśród polskich przedsiębiorstw raportowania ESG, które jest jednym z kluczowych elementów komunikacji firm i organizacji stawiających na CSR i zrównoważony rozwój, Forum Odpowiedzialnego Biznesu oraz Deloitte organizują konkurs Raporty Zrównoważonego Rozwoju (dawniej pod nazwą Konkurs Raporty Społeczne). W tym konkursie przyznawane są nagrody

za najlepiej sporządzone raporty prezentujące wpływ przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo. Pierwsza edycja konkursu miała miejsce w 2007 roku i kontynuowany jest obecnie - 13 lipca 2022 r. rozpoczął się nabór sprawozdań ESG do 16 edycji konkursu.

Głównym celem Konkursu jest zwrócenie uwagi na znaczenie raportowania pozafinansowego i wskazanie dobrych praktyk w tym zakresie. Dzięki tej inicjatywie wyróżniane są przedsiębiorstwa, które nie tylko prowadzą działalność uwzględniając interes społeczeństwa i środowiska, ale także potrafią w sposób jasny, przejrzysty i wiarygodny zaprezentować swoje dokonania w publikowanych raportach. Konkurs przyczynia się do zwiększenia transparentności działań organizacji i podejmowania dialogu z interesariuszami (<http://raportyxr.pl/> [dostęp 16.08.2022 r.]).

PODSUMOWANIE

Wszystkie jednostki gospodarcze, prowadząc swoją działalność oraz wykorzystując różnorakie zasoby często uzależnione od branży, w której działają, funkcjonują w określonym otoczeniu i stanowią element większej całości. Otoczenie to może generować szereg czynników zewnętrznych, które wpłyną na przedsiębiorstwo, ale sama jednostka także może wpływać na przestrzeń poza nią. Dlatego ważne jest, aby być świadomym wpływów otoczenia, skutków z tego wynikających, jak i sprzężeń zwrotnych.

Nowy obowiązek sprawozdawczy, który opiera się na rozszerzaniu sprawozdań finansowych o informacje pozafinansowe, stał się faktem i zgodnie z zapisami unijnych jak i polskich regulacji prawnych określone podmioty stały się zobligowane do ujawniania informacji wpływu przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo. Biorąc pod uwagę fakt, że raportowanie zintegrowane stanowią wciąż nowe zjawisko, które dopiero krystalizuje się w praktyce, oraz zapowiadane są dalsze prace nad projektami CSRD, możemy stwierdzić, że informacje niefinansowe dopiero staną się bazą dla dalszych badań naukowych, a sprawozdawczość spółek będzie rozwijać się dalej. Niewątpliwie istnieje potrzeba sformalizowania i ustandaryzowania poszczególnych ujawnień w sprawozdaniach zintegrowanych, aby umożliwić unikać chaosu informacyjnego, zbyt wielu powielonych danych czy też braku możliwości porównywania danych z raportami innych jednostek gospodarczych. Być może uregulowanie tych kwestii spowoduje, że raporty niefinansowe przestaną być kojarzone z działaniami marketingowymi spółek, a staną się pełnoprawną częścią sprawozdawczości spółek obok sprawozdań finansowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Anam L., Kacprzak J., (2017), *Raportowanie niefinansowe. Poradnik dla początkujących, Wydanie II poprawione*, Warszawa.
2. Bek-Gaik B. (2015), *Sprawozdawczość zintegrowana – wybrane problemy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 77, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.

3. Chłapek, K., Krajewska, S., & Jonas, K. (2019). *Sprawozdawczość zintegrowana odpowiedzią na potrzebę standaryzacji raportowania niefinansowego*. Studia I Prace Kolegium Zarządzania I Finansów, (164).
4. Eljasiak E., 2011, *W kierunku zintegrowanej sprawozdawczości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 62 (118), Warszawa.
5. Fundacja standardów raportowania <https://standardy.org.pl/raporty-spollek/> (dostęp 16.08.2022).
6. GPW <https://www.gpw.pl/> (dostęp 16.08.2022).
7. International Integrated Reporting Council (IIRC), (2014), Framework, International Integrated Reporting Committee, <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> (dostęp 16.08.2022).
8. Konkurs Raporty Zrównoważonego Rozwoju <http://raportyxr.pl/> (dostęp 16.08.2022).
9. Krzysztofek A., (2018), *Zintegrowane raportowanie na przykładzie spółek Respect Index*, Zarządzanie i Finanse Journal of Management and Finance Vol. 16, No. 2.
10. Michalczuk G., Mikulska T. (2014), Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 827, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
11. *Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce 2013. Dobre praktyki*, Forum Odpowiedzialności Biznesu, Warszawa (dostęp 16.08.2022).
12. *Raportowanie danych pozafinansowych Przewodnik dla przedsiębiorstw*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa (dostęp 16.08.2022).
13. *Raportowanie niefinansowe*, (2022), Warszawa, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, <http://www.mf.gov.pl>, (dostęp: 16.08.2022).
14. Remlein M. (2015), *Doświadczenia polskich grup kapitałowych w zakresie zintegrowanej sprawozdawczości*, „Studia Oeconomica Posnaniensia”, Vol. 3, No. 1.
15. *RESPECT INDEX (WIG-ESG) - co to jest?*, <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/przepisy/czym-jest-respect-index-wig-esg/d63r88k> (dostęp 16.08.2022).
16. RESPECT Index http://respectindex.pl/opis_projektu (dostęp 16.08.2022).
17. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. 2016 poz. 860).
18. Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań.

19. Stanek-Kowalczyk A. (2013), *Raportowanie zintegrowane – nowy trend, stare wyzwania*, [w:] N. Ćwik (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, FOB.
20. Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz.U. 2017 poz. 61).
21. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1488).

SIGNIFICANCE OF INTEGRATED REPORTS IN THE CONTEXT OF POLISH ENTERPRISES

Abstract

The article discusses an integrated report, which in a holistic way shows the results of a company's activity in the following areas: economic, environmental and social.

The aim of the article is to present the basic characteristics of integrated reporting (IR) to introduce its issues in the context of reporting of Polish enterprises, and to indicate the potential benefits and problems related to its implementation in the practice of the organization.

In particular parts of the article, the term "integrated report" is defined, stages of development of integrated reporting are indicated, benefits and problems of integrated reporting are identified and information on integrated reporting of Polish capital groups is presented.

Keywords: integrated reporting, integrated report, business reporting, corporate social responsibility, non-financial reporting.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2022)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2022.017>

Anna Kępka¹, Natalia Pająk²

UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWIL- NEJ ZAWODÓW KSIĘGOWYCH W POLSCE

Streszczenie

W części pierwszej artykułu omówione zostały pojęcia ryzyka oraz ubezpieczenia. Przedstawiona została również geneza obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej. Część druga artykułu poświęcona została ubezpieczeniom zawodów księgowych. W podrozdziale pierwszym opisane zostały regulacje prawne obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej zawodowej podmiotów świadczących usługi prowadzenia ksiąg rachunkowych, doradców podatkowych i biegłych rewidentów. Wymieniony został zakres szkód, których nie obejmuje obowiązkowe ubezpieczenie, a także minimalne sumy gwarancyjne ubezpieczenia. Podrozdziały 2-4 poświęcone zostały opisowi zawodów księgowych, doradców podatkowych oraz biegłych rewidentów. Wyszczególniono w nich czynności, które mogą wykonywać podmioty zatrudnione w poszczególnych zawodach oraz wymagania, jakie należy spełnić, by uzyskać odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Omówione zostały również umowy ubezpieczenia obowiązkowego jak i nadwyżkowego oraz ubezpieczeń dodatkowych.

Słowa kluczowe: księgowy, biegły rewident, doradca podatkowy, ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej.

WSTĘP

W związku z wprowadzanymi w ramach programu rządowego „Polski Ład” zmianami podatkowo-składkowymi, podmioty zatrudnione w zawodach księgowych znalazły się w trudnej sytuacji. Wprowadzenie niedopracowanego programu

¹ Studentka Wydziału Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka Wydziału Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu.

rządowego, bez konkretnej interpretacji wprowadzonych w nim rozwiązań, naraża podmioty związane z księgowością na liczne błędy i pomyłki. Jako, że księgowi odpowiadają karno-skarbowo za błędy popełnione przy wykonywaniu czynności zawodowych, wzrosło zainteresowanie ochroną ubezpieczeniową. Podstawowa ochrona ubezpieczeniowa dotycząca głównych zadań danych zawodów jest obowiązkowa i regulowana prawnie. Jako, że w dość krótkim czasie wprowadzonych zostało wiele nowych zmian podatkowych, wzrosło również zainteresowanie produktami ubezpieczeniowymi dodatkowymi, ubezpieczeniem nadwyżkowym i karno-skarbowym. Niniejszy artykuł opisuje zawody księgowego, doradcy podatkowego i biegłego rewidenta oraz produkty ubezpieczeniowe dedykowane dla tych zawodów.

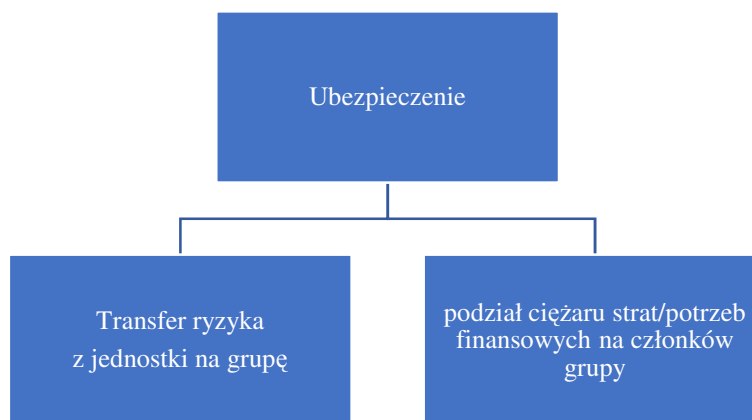
1. UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ – UJĘCIE TEORETYCZNE

1.1. Definicja pojęć „ryzyko” i „ubezpieczenie”

Pojęcie „ryzyko” nie ma jednej, ściśle określonej definicji. Ryzyko rozpatrywać można jako zagrożenie i możliwość niepowodzenia oraz stratę lub jako szansę i możliwość powodzenia oraz osiągnięcia zysku. Biorąc pod uwagę kryterium charakteru wyniku końcowego ryzyko utożsamiamy z negatywnym efektem końcowym, a szansę z efektem pozytywnym.

Ryzyko powinno być rozpatrywane jako proces, gdyż jest czymś zmiennym i uzależnionym od czasu. W kategorii ubezpieczeniowej dwie oficjalne definicje ryzyka opublikowała w 1966 r. komisja do spraw terminologii ubezpieczeniowej USA. Pierwsza definicja przedstawiała ryzyko w sytuacji istnienia dwóch lub większej liczby możliwości. Ryzyko definiowane było jako niepewność co do nastąpienia pewnego zdarzenia. W drugiej definicji ryzyko przyjmowano jako ubezpieczoną osobę lub przedmiot. Wraz z rozwojem cywilizacji i zwiększaniem wysokości ewentualnych strat powstała potrzeba posiadania ubezpieczenia (Ronka-Chmielowiec, 2016, str. 12)

Ubezpieczenie rozumować można jako instytucję, której zadaniem jest zniesienie lub ograniczenie strat związanych z wystąpieniem pewnych zdarzeń losowych. Poprzez stosowanie ubezpieczeń dochodzi do przeniesienia ryzyka z jednego na kilka podmiotów. Podstawowe ujęcie pojęcia ubezpieczenia jako narzędzia ekonomicznego ilustruje rysunek 1.

Rys. 1. Podstawowe ujęcie pojęcia ubezpieczenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ronka-Chmielowiec, 2016, str. 14.

W pierwszym przypadku ubezpieczenie jako transfer ryzyka rozpatrywane jest jako zastąpienie niepewnej dużej straty finansowej kosztem pewnym, ale małym – składką ubezpieczeniową. W przypadku drugim ubezpieczenie należy rozpatrywać jako wyeliminowanie lub zredukowanie zagrożenia dzięki zebraniu grupy podmiotów jednakowo narażonych na szkody, dzięki czemu finansowanie strat podmiotów, które uświadczyły zagrożenia można przeprowadzić z zebranych wspólnie funduszy wszystkich narażonych podmiotów (Ronka-Chmielowiec, 2016, str. 14).

Ubezpieczenie jest także urządzeniem gospodarczym, zapewniającym pokrycie przyszłych potrzeb finansowych przez zakład ubezpieczeń, za opłatą określonej składki, w związku z wystąpieniem ryzyka negatywnych skutków danego, określonego w umowie zdarzenia losowego (Łazowski, 1934, s. 6).

1.2. Geneza obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej

Najwcześniejsze, zbliżone formą do współczesnego ubezpieczenia cywilnego, ubezpieczenia dotyczyły pośredników emigracyjnych. Wprowadzone zostały w 1837 roku przez władze Hamburga. Ubezpieczenie to pokrywało kwoty dochodzenia zwrotu zapłaconych świadczeń przez urząd, wynikających z dodatkowych kosztów, powstałych na skutek przerwania podróży emigrantów. Nie można jednak nazwać tego ubezpieczenia ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej w aktualnym tego słowa znaczeniu, gdyż w tamtych czasach nie ustalono jeszcze szczegółowo norm ponoszenia odpowiedzialności cywilnej (Orlicki, 2011, s. 36).

Pierwsze obowiązkowe ubezpieczenia OC, we współczesnym rozumieniu, zostały wprowadzone w XX w. w Niemczech. Ustawa z dnia 1 sierpnia 1922r. o ruchu powietrznym nanosiła obowiązek ubezpieczenia odpowiedzialności za ryzyko związane ze szkodami spowodowanymi przez statki powietrzne. Wdrożenie tego ubezpieczenia argumentowano działaniem w służbie dobra osób

poszkodowanych. Kolejnym obowiązkowym ubezpieczeniem było ubezpieczenie OC myśliwych, wprowadzone w 1934r. (Bożek, 2013, s. 41). Dane ubezpieczenie działało na zasadzie winy, a nie, jak ubezpieczenie dotyczące statków powietrznych, na zasadzie ryzyka.

Przełomowe znaczenie dla dzisiejszych obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej miało wprowadzenie w wielu krajach systemów gwarancji dla ofiar wypadków komunikacyjnych, a następnie, wdrożenie obowiązkowego ubezpieczenia cywilnego posiadaczy pojazdów mechanicznych. Szybki wzrost liczby pojazdów poruszających się po ulicach doprowadził do konieczności wprowadzenia nowych i sprecyzowania dotychczas istniejących przepisów prawa dotyczących obowiązkowych ubezpieczeń. Pierwotnie wprowadzono obowiązek wpłaty kaucji w wysokości ustalonej przez władze danego państwa. Pozwalało to zagwarantować realizację roszczeń poszkodowanych w wypadkach. Po jakimś czasie kolejne państwa wprowadzały przepisy, które nakazywały właścicielom pojazdów mechanicznych wykupienie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej na określoną sumę gwarancyjną (Orlicki, 2011, s. 37).

2. UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ ZAWODOWEJ – KSIĘGOWY, DORADCA PODATKOWY, BIEGŁY REWIDENT

2.1. Obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej zawodowej – regulacje prawne

Wiele zawodów objętych jest obowiązkiem posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Zaliczają się do nich także podmioty wykonujące czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, biegli rewidentzi oraz doradcy podatkowi.

W przypadku podmiotów wykonujących usługi księgowe, obowiązek posiadania ubezpieczenia cywilnego nakłada na nie Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 listopada 2014 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (Dz.U. 2014.1616). Doradcy podatkowi zobowiązani są do posiadania obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotów wykonujących doradztwo podatkowe (Dz. U. 2003 r. nr 211, poz. 2065). Na biegłych rewidentów obowiązek posiadania ubezpieczenia nakłada rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej firmy audytorskiej z dnia 7 listopada 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 2074).

W każdym wymienionym wyżej rozporządzeniu określone zostały: szczegółowy zakres ubezpieczenia OC, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalna suma gwarancyjna tego ubezpieczenia. Zakres ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej danych zawodów szczegółowo omówiony został

w podrozdziałach 2-4 tego rozdziału. Tabela 1. przedstawia zakres szkód określonych w rozporządzeniach, których nie obejmuje obowiązkowe ubezpieczenie OC.

Tab. 1. Zakres szkód, których nie obejmuje obowiązkowe ubezpieczenie OC zawodowej

Lp.	Księgowy	Doradca podatkowy	Biegły rewident
1.	polegających na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie mienia, wyrządzonych przez ubezpieczonego małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, a także powinowatemu w tej samej linii lub stopniu, osobie pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi, jak również osobie, z którą ubezpieczony pozostaje we wspólnym pożyciu;		
2.	wyrządzonych przez ubezpieczonego, który przestał spełniać warunki, o których mowa w art. 76a ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, chyba że szkoda została wyrządzona w związku z prowadzoną działalnością w czasie, w którym ubezpieczony spełniał te warunki;	wyrządzonych przez ubezpieczonego po skreśleniu z listy doradców podatkowych lub po wykreśleniu z rejestru osób prawnych uprawnionych do wykonywania doradztwa podatkowego, chyba że szkoda jest następstwem wykonywania doradztwa podatkowego przed skreśleniem lub wykreśleniem;	wyrządzonych przez ubezpieczonego po skreśleniu z listy firm audytorskich;
3.	polegających na zapłacie kar umownych;		
4.	powstałych wskutek działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów i zamieszek, a także aktów terroru.		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów.

Termin powstania obowiązku ubezpieczenia następuje, w przypadku podmiotów usługowo prowadzących księgi handlowe, nie później niż na dzień przed rozpoczęciem wykonywania działalności. W przypadku doradcy podatkowego obowiązek powstaje nie później niż w dniu poprzedzającym dzień rozpoczęcia wykonywania czynności doradztwa podatkowego. Sumy gwarancyjne wyszczególnione w rozporządzeniach zestawione zostały w tabeli 2. odpowiednio dla każdego z omawianych podmiotów.

Tab. 2. Minimalne sumy gwarancyjne

Minimalne sumy gwarancyjne w odniesieniu do:	Księgowy	Doradca podatkowy
jednego zdarzenia, którego skutki są objęte umową ubezpieczenia OC	równowartość w złotych 10 000 euro	
	Biegły rewident	
1) jednego zdarzenia i wszystkich zdarzeń w okresie ubezpieczenia nie dłuższym niż 12 miesięcy, których skutki są objęte umową ubezpieczenia OC, jeżeli przedmiotem działalności są czynności rewizji finansowej	równowartość w złotych 400 000 euro	
2) jednego zdarzenia, którego skutki są objęte umową ubezpieczenia OC, zależna jest od przedmiotu działalności firmy audytorskiej:		
- jeżeli przedmiotem działalności jest usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych i podatkowych;	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest doradztwo podatkowe;	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest prowadzenie postępowania upadłościowego lub likwidacyjnego	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest działalność wydawnicza lub szkoleniowa w zakresie rachunkowości, rewizji finansowej i podatków	równowartość w złotych 2 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest wykonywanie ekspertyz lub sporządzanie opinii ekonomiczno-finansowych	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest świadczenie usług doradztwa lub zarządzania, wymagających posiadania wiedzy z zakresu rachunkowości, rewizji finansowej, prawa podatkowego oraz organizacji i funkcjonowania przedsiębiorstw	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest świadczenie usług atestacyjnych innych niż czynności rewizji finansowej, niezastrzeżonych do wykonywania przez biegłych rewidentów	równowartość w złotych 10 000 euro	
- jeżeli przedmiotem działalności jest świadczenie usług pokrewnych lub świadczenie innych usług zastrzeżonych w odrębnych przepisach do wykonywania przez biegłych rewidentów	równowartość w złotych 10 000 euro	
W przypadku prowadzenia przez firmę audytorską działalności w dwóch lub więcej przedmiotach, o których mowa w ust. 1 i 2, minimalną sumę gwarancyjną ustala się odrębnie dla każdej działalności wymienionej w ust. 1 i 2.		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów.

Kwoty podane w tabeli ustala się przy zastosowaniu kursu średniego euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski po raz pierwszy w roku, w którym umowa ubezpieczenia OC została zawarta.

2.2. Ubezpieczenie księgowego

Księgowy, w przeszłości nazywany buchalterem, jest zawodem odpowiedzialnym za bieżące rejestrowanie zdarzeń gospodarczych mających znaczenie dla firmy i jej majątku. Do jego zadań należy prowadzenie dokumentacji, dokonywanie

rozliczeń i przeprowadzanie operacji o charakterze finansowym. Do obowiązków samodzielnego księgowego zaliczyć można (Artienwicz, 2014, s. 165-166):

- aktywny udział w sporządzaniu sprawozdań finansowych według określonych standardów (np. polska ustawa o rachunkowości, IFRS, US GAAP itp.),
- dekretowanie i księgowanie dokumentów,
- księgowanie i wyliczenia rezerw, wycen walutowych, podatku odroczonego, rozliczeń międzyokresowych kosztów itp.,
- prowadzenie ewidencji księgowych i uzgadnianie ich z kontami księgi głównej,
- przygotowywanie deklaracji podatkowych oraz sprawozdań i raportów na potrzeby wewnętrzne oraz dla instytucji zewnętrznych,
- współpraca z instytucjami zewnętrznymi (US, ZUS, GUS, NBP),
- przygotowywanie przelewów bankowych i księgowanie wyciągów bankowych,
- potwierdzanie i uzgadnianie sald z kontrahentami.

Zawód księgowego nie jest zawodem regulowanym od 2014 roku. Przed tą datą usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych wykonywać mogły jedynie osoby posiadające certyfikat księgowego Ministra Finansów lub świadectwo kwalifikacyjne Ministra Finansów oraz doradcy podatkowi i biegli rewidenci. Aktualnie, po deregulacjach, wykonywać ten zawód może każdy, kto posiada pełną zdolność do czynności prawnych i nie był skazany za określone przestępstwa (Huczko, 2022).

Obowiązek posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej nałożony został na osoby usługowo prowadzące księgi rachunkowe. Tyczy się to więc przedsiębiorców oraz księgowych pracujących na etacie. W przypadku osób zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę, mogą oni sami wykupić ubezpieczenie lub może zrobić to za nich pracodawca (Infor, 2022, www.infor.pl [dostęp: 22.07.2022]).

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce w 2019 roku zawarło umowę z PZU S.A., dzięki której członkowie Stowarzyszenia prowadzący własne biura rachunkowe oraz księgowi pracujący na etacie mogą ubezpieczyć się od odpowiedzialności cywilnej zawodowej na preferencyjnych warunkach. Przy wyliczaniu składki za ubezpieczenie dla biur rachunkowych brane są pod uwagę takie czynniki jak:

- wysokość sumy gwarancyjnej,
- okres ubezpieczenia,
- rodzaj prowadzonej działalności zawodowej,
- wysokość obrotu za ostatni rok obrachunkowy przed zawarciem umowy ubezpieczenia,
- zakres ubezpieczenia,
- indywidualna ocena ryzyka.

PZU S.A. oferuje cztery rodzaje ubezpieczeń dla biur rachunkowych. Dane rodzaje wraz z ich zakresem oraz wysokościami sum gwarancyjnych i odpowiadającymi im wysokościami składek przedstawione zostały w tabeli 3.

Tab. 3. Oferta ubezpieczenia OC PZU S.A. dla biur rachunkowych

Rodzaj ubezpieczenia	Zakres ubezpieczenia	Sumy gwarancyjne i odpowiadające im wysokości składki	
Ubezpieczenie OC obowiązkowe dla firm prowadzących księgi rachunkowe	Ochrona ubezpieczeniowa obejmuje szkody będące następstwem: 1) czynu niedozwolonego w granicach odpowiedzialności ustawowej lub 2) niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. 3) szkody wyrządzone w wyniku rażącego niedbalstwa.	10 000 EUR	661,00 PLN
Ubezpieczenie OC nadwyżkowe (opcjonalne rozszerzenie OC obowiązkowego)	Ubezpieczenie nadwyżkowe tj. zwiększające limit odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń za szkody związane z księgami rachunkowymi	50.000 zł	481,00 PLN
		100.000 zł	674,00 PLN
		250.000 zł	1053,00 PLN
		500.000 zł	1473,00 PLN
		750.000 zł	1794,00 PLN
		1.000.000 zł	2063,00 PLN
Ubezpieczenie OC - kadry, ZUS, płace (nieobjęte ubezpieczeniem obowiązkowym OC)	Ochrona działalności biura rachunkowego w obszarze usług kadrowo-płacowych (naliczanie wynagrodzenia pracowników, składek do ZUS, prowadzenie dokumentacji związanej ze stosunkiem do pracy itd.)	20.000 zł	91,00 PLN
		50.000 zł	147,00 PLN
		100.000 zł	256,00 PLN
		200.000 zł	429,00 PLN
		500.000 zł	780,00 PLN
		1.000.000 zł	1301,00 PLN
Ubezpieczenie OC - KPiR, ryczałt, PIT, VAT, JPK, itp. (nieobjęte ubezpieczeniem obowiązkowym OC)	Ochrona działalności biura rachunkowego w obszarze usługowego prowadzenia tzw. uproszczonych ewidencji (KPiR, ryczałt, VAT, PIT, JPK itd.).	20.000 zł	91,00 PLN
		50.000 zł	147,00 PLN
		100.000 zł	256,00 PLN
		200.000 zł	429,00 PLN
		500.000 zł	780,00 PLN
		1.000.000 zł	1301,00 PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ocbiurarachunkowego.pl [dostęp: 22.07.2022]

Przedstawione w tabeli wysokości składek wyliczone zostały dla osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, która nie posiadała dotąd ubezpieczenia obowiązkowego w PZU S.A. oraz osiągnęła obrót w poprzednim roku obrachunkowym w wysokości 0 - 1 000 000 zł.

Ubezpieczenie dla księgowego pracującego na etacie oferowane przez PZU S.A. wykupić można już za 410 zł przy najniższej sumie gwarancyjnej wynoszącej 30 000 zł. Najwyższą sumę gwarancyjną, w wysokości 500 000 zł ubezpieczyciel oferuje za kwotę 2820 zł.

Inne Towarzystwa Ubezpieczeniowe również oferują ubezpieczenia dla księgowych. Najważniejsze informacje o ubezpieczeniu księgowego na etacie w firmie UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A prezentuje tabela 4.

Tab. 4. Ubezpieczenie księgowego na etacie w UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A

OC księgowego obejmuje:	UNIQA TU S.A. zobowiązuje się do:	Wysokość sumy gwarancyjnej i odpowiadająca jej wysokość składki za ubezpieczenie:	
<ul style="list-style-type: none"> • ubezpieczenie czynności księgowych, • obsługę kadr i płac, • prowadzenie ksiąg podatkowych i innych ewidencji dla celów podatkowych, • ochronę prawną, związaną z kosztami sporów sądowych, • zwrot kar administracyjnych, sądowych lub innych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbadania zasadności wysuwanych przeciwko Ubezpieczonemu roszczeń. • Zapewnienia Ubezpieczonemu wszelkiej niezbędnej pomocy prawnej w przypadku niezasadności roszczeń, a także związanej z zaspokojeniem roszczeń zasadnych. • Wypłaty odszkodowania, które Ubezpieczony zobowiązany jest zapłacić osobie poszkodowanej na podstawie uznania dokonanego lub zaakceptowanego przez Towarzystwo, zawartej lub zaakceptowanej przez nią ugody albo prawomocnego orzeczenia sądu. • Zapłacenia Kosztów Pomocy Prawnej. • Zwrotu kosztów wynikłych z zastosowania przez Ubezpieczonego po zajściu Wypadku Ubezpieczeniowego środków w celu zmniejszenia rozmiarów objętej ubezpieczeniem szkody, jeżeli były one celowe, chociażby okazały się bezskuteczne. • Interwencja uboczna – w przypadku sporu sądowego pomiędzy Ubezpieczonym a poszkodowanym Towarzystwo może przystąpić do Ubezpieczonego jako interwenient uboczny. Ubezpieczony otrzymuje wsparcie także w przypadku wątpliwości, czy ubezpieczenie obejmuje powstałą szkodę. • Zabezpieczenie sądowe. 	50000zł	600zł
		75000zł	770zł
		80000zł	800zł
		100000zł	950zł
		120000zł	1100zł
		150000zł	1250zł
		180000zł	1400zł
		200000zł	1600zł
		250000zł	1900zł
		300000zł	2100zł
		400000zł	2800zł
500000zł	3700zł		

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.uniqa.pl [dostęp: 22.07.2022]

Podane w tabeli 4. wysokości składek dotyczą ubezpieczenia dla osoby nieposiadającej certyfikatu księgowego, biegłego rewidenta lub doradcy podatkowego oraz nieposiadającej wcześniejszego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowej. Dane opłaty dotyczą jednorazowej płatności składki, w przypadku płatności ratalnej wysokość składki wzrośnie.

2.3. Ubezpieczenie doradcy podatkowego

Doradca podatkowy to zawód zaufania publicznego łączący w sobie zawód prawnika oraz finansisty. By zostać doradcą podatkowym należy posiadać wykształcenie wyższe kierunkowe oraz zdać stosowny egzamin zawodowy. Kandydat na doradcę musi także odbyć sześciomiesięczną praktykę zawodową w Polsce. Adwokaci i radcowie prawni również mogą wykonywać ten zawód. By uzyskać tytuł doradcy podatkowego należy spełnić powyższe warunki oraz uzyskać wpis na listę doradców podatkowych prowadzoną przez Krajową Radę Doradców Podatkowych (Jędrzejczyk, Weremczuk, 2009, s. 116-117).

Głównym zadaniem doradcy podatkowego jest doradztwo w sprawach związanych z prawem podatkowym. Do czynności zawodowych doradcy można zaliczyć (Ambrożej, 2016, s. 30):

- Doradztwo w zakresie prawa podatkowego,
- Obliczanie podatków,
- Sporządzanie deklaracji podatkowych w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów,
- prowadzenie, w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, ksiąg rachunkowych, ksiąg podatkowych i innych ewidencji do celów podatkowych,
- Reprezentowanie klientów przez organami podatkowymi i sądami administracyjnymi,
- Sprawdzanie rozliczeń finansowych,
- Wydawanie opinii oraz wyjaśnień dotyczących zagadnień prawa podatkowego podatnikom, płatnikom oraz inkasentom na ich zlecenie albo rzecz.

Obowiązek posiadania ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody związane z wykonywanymi czynnościami doradztwa podatkowego wymienionymi wyżej ciąży na:

1. doradcach podatkowych wykonujących zawód:
 - we własnym imieniu i na własny rachunek
 - w formie spółek niemających osobowości prawnej.
2. podmiotach zatrudniających doradców podatkowych, tj. podmiotach, z którymi doradcy podatkowi wykonujący zawód pozostają w stosunku pracy.

Krajowa Izba Doradców Podatkowych (KIDP) wynegocjowała Umowę Generalną ubezpieczenia OC, z której skorzystać może każdy doradca podatkowy oraz osoby prawne spełniające określone warunki zawarte w umowie. Umowa Generalna zapewnia wyższą minimalną sumę gwarancyjną, która wynosi 60000 zł

zamiast minimalnej sumy wymaganej Rozporządzeniem, wynoszącej 10000 euro (Ubezpieczenia OC, <https://kidp.pl> [dostęp 21.07.2022]). Przedmiotem obowiązkowego ubezpieczenia jest odpowiedzialność cywilna za szkody wynikające z działania lub zaniechania ubezpieczonego w związku z wykonywaniem czynności doradcy podatkowego określonych w art. 2 ust. 1 Ustawy, w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej oraz usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Ubezpieczenie dodatkowe oraz nadwyżkowe stosowane są do zdarzeń analogicznych do ubezpieczenia podstawowego. W tabeli 5. zawarte zostały informacje dotyczące umów dodatkowej i nadwyżkowej ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej doradcy podatkowego.

Tab. 5. Ubezpieczenie dodatkowe i nadwyżkowe OC doradcy podatkowego

Ubezpieczenie dodatkowe	Ubezpieczenie nadwyżkowe
Polega wyłącznie na podwyższeniu łącznej sumy gwarancyjnej dla zakresu czynności zdefiniowanych dla Ubezpieczenia Podstawowego i na warunkach określonych w Rozdziale V Umowy.	Polega na wyborze dodatkowej sumy gwarancyjnej stanowiącej nadwyżkę nad sumę gwarancyjną określoną w Ubezpieczeniu Podstawowym. Suma gwarancyjna w Ubezpieczeniu Nadwyżkowym jest zastrzeżona na jedno i wszystkie zdarzenia w okresie ubezpieczenia. Łączna wysokość świadczeń Ubezpieczycieli z tytułu wszystkich zdarzeń ubezpieczeniowych jakie wystąpiły w danym okresie ubezpieczenia nie może przekroczyć ustalonej w polisie sumy gwarancyjnej na wszystkie zdarzenia
Łączna suma gwarancyjna dla Ubezpieczenia Podstawowego i Ubezpieczenia Dodatkowego w odniesieniu do jednego zdarzenia wynosi: <ul style="list-style-type: none"> • 100.000,- zł (sto tysięcy złotych), • 125.000,- zł (sto dwadzieścia pięć tysięcy złotych), • 150.000,- zł (sto pięćdziesiąt tysięcy złotych), • 200.000,- zł (dwieście tysięcy złotych). 	Łączna suma gwarancyjna dla Ubezpieczenia Podstawowego i Ubezpieczenia Nadwyżkowego wynosi: <ul style="list-style-type: none"> • 100.000,- zł (sto tysięcy złotych), • 125.000,- zł (sto dwadzieścia pięć tysięcy złotych), • 150.000,- zł (sto pięćdziesiąt tysięcy złotych), • 200.000,- zł (dwieście tysięcy złotych), • 300.000,- zł (trzysta tysięcy złotych), • 400.000,- zł (czteryście tysięcy złotych), • 500.000,- zł (pięćset tysięcy złotych).
Do Ubezpieczenia Dodatkowego, z wyjątkiem postanowienia o wysokości sumy gwarancyjnej, stosuje się warunki Ubezpieczenia Podstawowego określone w Rozporządzeniu i Umowie.	Do Ubezpieczenia Nadwyżkowego, z wyjątkiem postanowień o sumie gwarancyjnej, stosuje się warunki Ubezpieczenia Podstawowego określone w Rozporządzeniu i Umowie. Jeżeli zawarto Ubezpieczenie Nadwyżkowe nie jest możliwe korzystanie z ochrony ubezpieczeniowej w tym samym okresie ubezpieczenia na podstawie Ubezpieczenia Dodatkowego

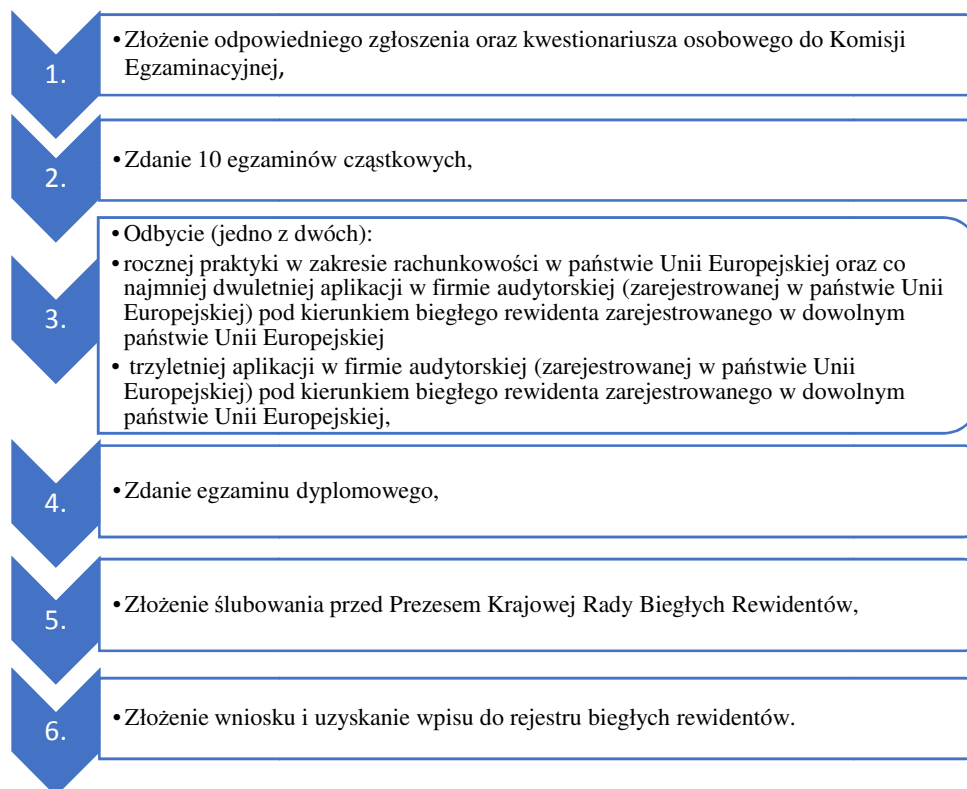
Zródło: opracowanie własne na podstawie Umowy Generalnej, <https://opolskiepodatki.pl/documents/18Swxi5.pdf>

Doradca podatkowy ma możliwość wykupić także uzupełniające i opcjonalne ubezpieczenie. Ubezpieczenie opcjonalne może to być ubezpieczenie odpowiedzialności karno-skarbowej, ubezpieczenie OC z tytułu prowadzenia biura

oraz ubezpieczenie Kar Pieniężnych. Ubezpieczenie uzupełniające zaś dotyczyć będzie zakresu czynności w dziedzinie innej niż podatkowe zobowiązania publiczne. Do zadań tych zaliczyć można m.in. działalność naukowo-dydaktyczną, szkoleniową i wydawniczą w zakresie doradztwa podatkowego (Jędrzejczyk, Weremczuk, 2009, s.121)

2.4. Ubezpieczenie biegłego rewidenta

Biegły rewident to chroniony prawem i regulowany ustawowo zawód zaufania publicznego. Kandydaci na biegłego rewidenta muszą przejść proces kwalifikacyjny składający się z 6 kroków, które przedstawione zostały na rysunku 2. Koszt przystąpienia do postępowania kwalifikacyjnego to 800 zł.

Rys. 2. Proces kwalifikacyjny kandydatów na biegłego rewidenta

Źródło: opracowanie własne na podstawie

https://www.pibr.org.pl/static/items/publishing/Przewodnik_po_zawodzie_PIBR.pdf

[dostęp: 22.07.2022]

Egzaminy cząstkowe, które kandydaci na biegłych rewidentów muszą zdać, dotyczą wiedzy z takich dziedzin jak:

- rachunkowość finansowa i zarządcza,
- ekonomia i finanse,
- zarządzanie ryzykiem i kontrola wewnętrzna,
- prawo gospodarcze, cywilne i podatkowe,
- rewizja finansowa,
- etyka i niezależność biegłego.

W ściśle określonych przypadkach istnieje możliwość zwolnienia kandydata z przystępowania do niektórych egzaminów cząstkowych oraz odbywania praktyk i aplikacji. W przypadku egzaminów, kandydat, który uzyskał zaliczenie w tym zakresie z egzaminów uniwersyteckich lub równorzędnych może zostać zwolniony z egzaminu cząstkowego. Warunkiem jest posiadanie zaliczenia egzaminu w formie pisemnej oraz uzyskanie go nie więcej niż trzy lata przed przystąpieniem do postępowania kwalifikacyjnego. W przypadku praktyk i aplikacji zwolnione z nich mogą zostać osoby posiadające co najmniej 15 letnie doświadczenie w zakresie rachunkowości, prawa, finansów i rewizji finansowej. Osoby te muszą posiadać umiejętności wymagane od biegłych rewidentów. W tabeli 6. Przedstawiono czynności, które może wykonywać biegły rewident (Polska Izba Biegłych Rewidentów [dostęp: 22.07.2022]).

Tab. 6. Czynności biegłego rewidenta

Czynności zastrzeżone dla biegłych rewidentów	Czynności niezastrzeżone dla biegłych rewidentów
<ol style="list-style-type: none"> 1. badanie rachunkowości oraz działalności spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, 2. badanie dokonywane przy zakładaniu spółki akcyjnej i podwyższeniu kapitału zakładowego, 3. badanie sprawozdania założycieli spółki komandytowo-akcyjnej, 4. badanie planu przekształcenia spółki, 5. badanie informacji finansowych partii politycznych o otrzymanych subwencjach oraz o poniesionych z subwencji wydatkach, 6. badanie sprawozdań wyborczych, 7. audyty projektów i programów unijnych w zakresie, w jakim są one zastrzeżone wyłącznie dla osób posiadających kwalifikacje biegłego rewidenta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych i podatkowych, 2. doradztwo podatkowe, 3. prowadzenie postępowania upadłościowego lub likwidacyjnego, 4. szkolenia z zakresu rachunkowości, podatków itp., 5. wykonywanie ekspertyz lub opinii ekonomicznofinansowych, 6. doradztwo w zakresie raportowania niefinansowego (CSR), 7. świadczenie usług doradztwa wymagających posiadania wiedzy z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej, np. <ul style="list-style-type: none"> • doradztwo w zakresie organizacji i informacji rachunkowości, w tym wsparcie we wdrażaniu systemów ewidencji księgowej lub przy przejściu na MSSF, • audyt śledczy, • przegląd due dilligence • wycenę poszczególnych aktywów i całych przedsięwzięć bądź weryfikację wycen innych ekspertów, • obsługę transakcji gospodarczych: połączenia, podział i przekształcenia spółek, restrukturyzacje, • wsparcie w procesie sporządzania prospektów emisyjnych, • zarządzanie ryzykiem, w tym budowanie lub badanie systemu controllingu (systemu kontroli wewnętrznej), • pomoc w przygotowaniu wniosku kredytowego oraz innych wniosków o dofinansowanie, • pomoc w sprawozdawczości na potrzeby NBP czy GUS, • pomoc przy projektowaniu i organizacji systemu budżetowania.

Źródło: Polska Izba Biegłych Rewidentów, https://www.pibr.org.pl/static/items/publishing/Przewodnik_po_zawodzie_PIBR.pdf, [dostęp: 22.07.2022].

Jako iż zawód biegłego rewidenta to zawód prestiżowy i odpowiedzialny, podmioty go wykonujące objęte zostały obowiązkiem posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowej. Krajowa Izba Biegłych Rewidentów zawarła umowę generalną z HDI Asekuracja Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. oferując tym samym podmiotom uprawnionym do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych zawarcie umów ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone z związku z prowadzeniem działalności przez owe podmioty. Umowa generalna kierowana jest do podmiotów, których obrót w roku obrachunkowym poprzedzającym rok złożenia wniosku o ubezpieczenie nie przekroczył 2 mln zł.

W przypadku ubezpieczenia obowiązkowego, odnosi się ono do szkód powstałych w wyniku działania lub zaniechania Ubezpieczonego lub osoby, za którą ponosi odpowiedzialność, w zakresie czynności związanych z prowadzoną działalnością zawodową. W przypadku złożenia przez podmiot uprawniony do przeprowadzania sprawozdania finansowego oświadczenia o nieprzeprowadzaniu w ujętym

we wniosku okresie czynności rewizji finansowej, podmiot ten zobowiązany jest do zapłaty składki ubezpieczeniowej w wysokości 500 zł.

Ubezpieczenie nadwyżkowe, polegające na wyborze dodatkowej sumy gwarancyjnej stanowiącej nadwyżkę nad sumę gwarancyjną określoną w ubezpieczeniu podstawowym, dzieli się w zależności od przedmiotu działalności, oferując tym samym różne łączne sumy gwarancyjne dla ubezpieczenia podstawowego i nadwyżkowego. Sumy te obrazuje Tabela 7.

Tab. 7. Sumy gwarancyjne dla ubezpieczenia podstawowego i nadwyżkowego w zależności od przedmiotu działalności

Przedmiot działalności	Suma gwarancyjna dla ubezpieczenia podstawowego i nadwyżkowego	
czynności rewizji finansowej	3 000 000 zł	
usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych i podatkowych		
doradztwo podatkowe		
prowadzenie postępowania upadłościowego lub likwidacyjnego		
wykonywanie ekspertyz lub sporządzanie opinii ekonomiczno-finansowych		100 000 zł
		200 000 zł
świadczenie usług atestacyjnych, doradztwa lub zarządzania, wymagających posiadania wiedzy z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej		300 000 zł
		400 000 zł
	500 000 zł	
świadczenie usług przewidzianych standardami rewizji finansowej, a także innych usług zastrzeżonych w odrębnych przepisach do wykonywania przez biegłych rewidentów		
działalność wydawnicza lub szkoleniowa w zakresie rachunkowości, rewizji finansowej i podatków	20 000 zł	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Umowy generalnej,

<https://www.pibr.org.pl/assets/file/3714,Umowa%20Generalna.pdf> [dostęp: 23.07.2022]

Ubezpieczenie uzupełniające obejmuje ochroną odpowiedzialność cywilną ubezpieczonego podmiotu za szkody powstałe w zarządzaniu płacami. Do czynności administrowania płacami oraz doradztwa kadrowego zaliczyć można zadania przedstawione na Rysunku 3. W umowie generalnej suma gwarancyjna w tym wariancie ubezpieczenia na jedno i wszystkie zdarzenia może wynosić 100 000 – 500 000 zł.

Rys. 3. Podział czynności zawodowych związanych z doradztwem kadrowym i administrowaniem płacami

Źródło: opracowanie własne na podstawie Umowy generalnej,

<https://www.pibr.org.pl/assets/file/3714,Umowa%20Generalna.pdf> [dostęp: 23.07.2022].

Ubezpieczenie odpowiedzialności karno-skarbowej dostępne jest wyłącznie dla biegłych rewidentów będących osobami fizycznymi. Ubezpieczenie to obejmuje koszty, które powstały w wyniku postępowania karno-skarbowego lub karnego, w przypadku sprawy o przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów. Ubezpieczyciel zobowiązuje się w umowie do zwrotu kosztów ekspertyz, kosztów sądowych, grzywnien oraz wynagrodzenia prawnika, jeśli koszty te powstały w wyniku postępowania wyżej wspomnianego. Suma ubezpieczenia z tytułu wszystkich wypadków ubezpieczeniowych występujących w ciągu trwania umowy wynosi 200 000 zł. Składka za dane ubezpieczenie w umowie generalnej wynosi 500 zł.

PODSUMOWANIE

Wprowadzane przez rząd nowe programy oraz przepisy podatkowo-składkowe budzą niepokój wśród podmiotów zajmujących się zawodowo finansami. Zmieniająca się interpretacja przepisów oraz nieprzewidywalność decyzji administracyjnych narażają księgowych na popełnianie licznych, nieumyślnych błędów w czynnościach zawodowych. Odpowiedzialność za takie błędy ponosi podatnik, który w drodze postępowania cywilnego może rościć od księgowego odszkodowanie. W takich przypadkach przydatne jest posiadanie ubezpieczenia nie tylko obowiązkowego, lecz także rozszerzonego o dodatkowe zdarzenia oraz czynności. Niniejszy artykuł przybliży czytelnikowi istotę zawodów księgowego, doradcy podatkowego i biegłego rewidenta, a także produktów ubezpieczeniowych przeznaczonych dla nich.

BIBLIOGRAFIA

1. Ambrożej E. A., *Doradztwo podatkowe jako instrument ochrony praw podatnika w Polsce*, Uniwersytet w Białymstoku Wydział Prawa Katedra Finansów Publicznych i Prawa Finansowego.
2. Artienwicz N., 2014. *Analiza zakresu proaktywności dla poszczególnych stopni kariery zawodowej księgowego*, Zarządzanie i Finanse, Uniwersytet Gdański, vol. 12, no. 2.
3. Bożek D. R. 2013. *Obowiązkowe zawodowe ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej*, Copernican Journal of Finance & Accounting, volume 2, No 1, September.
4. Huczko P., 2022, *Minister Finansów chce uregulowania zawodu księgowego. Czy wrócą certyfikaty księgowe?*, <https://www.infor.pl/> [dostęp: 22.07.2022]
5. Infor.pl, www.infor.pl [dostęp: 22.07.2022].
6. Jędrzejczyk I., Weremczuk A., *Ryzyko zawodowe doradcy podatkowego a ochrona ubezpieczeniowa przed skutkami tego ryzyka*, Wiadomości Ubezpieczeniowe 2/2009.
7. Krajowa Izba Doradców Podatkowych, <https://kidp.pl>.
8. Łazowski J., 1934, *Wstęp do nauki o ubezpieczeniach*, Warszawa: Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.
9. OC Biura Rachunkowego PZU, www.ocbiurarachunkowego.pl [dostęp: 22.07.2022].
10. Orlicki M. 2011. *Ubezpieczenia obowiązkowe*. Warszawa: Wolters Kluwer business.
11. Polska Izba Biegłych Rewidentów, *Biegły rewident zawód z perspektywą*, https://www.pibr.org.pl/static/items/publishing/Przewodnik_po_zawodzie_PI_BR.pdf.
12. Ronka-Chmielowiec W., *Ubezpieczenia*, Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.

13. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotów wykonujących doradztwo podatkowe (Dz.U. 2003 nr 211 poz. 2065).
14. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 listopada 2014 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (Dz.U.2014.1616).
15. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 7 listopada 2017 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej firmy audytorskiej (Dz.U. 2017 poz. 2074).
16. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, www.skwp.pl [dostęp: 22.07.2022].
17. UNIQA, www.uniqa.pl [dostęp: 22.07.2022].

CIVIL LIABILITY INSURANCE FOR ACCOUNTING PROFESSIONS IN POLAND

Abstract

In chapter 1. of the article, discussed are concepts of risk and insurance, and presented the genesis of compulsory civil liability insurance. Chapter 2., however, is dedicated to insurance of an accounting professions. In the subsection 1. described are the legal regulations of compulsory professional civil liability insurance of entities providing accounting services, tax advisors and statutory auditors. It was also listed the extent of damage that is not covered by compulsory insurance, as well as minimum guaranteed sums of insurance. Subsections 2-4 are meant to describe professions of accountants, tax advisors and statutory auditors. There are specified activities, entities employed in particular professions can perform, and the requirements to be met in order to obtain relevant professional qualifications. Compulsory insurance contracts, as well as insurance surplus were also discussed, along with additional insurance contracts.

Keywords: accountant, statutory auditor, tax advisor, liability insurance.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2022)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2022.018>

Martyna Kalińska¹, Izabela Kowalska²

WPŁYW PRZEPISÓW POLSKIEGO ŁADU NA WYSOKOŚĆ WYNAGRODZEŃ PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH NA UMOWĘ O PRACĘ

Streszczenie

W artykule omówiono zmiany podatkowe wprowadzone przez Polski Ład. Przedstawiono przepisy dotyczące zarówno Nowego Ładu 1.0 jak i Nowego Ładu 2.0. Omówiono i po krótko opisano elementy składające się na wynagrodzenie.

Celem pracy było wskazanie jak przepisy Polskiego Ładu wpłynęły na wysokość wynagrodzeń pracowników zatrudnionych na umowę o pracę. Aby zauważyć wpływ tych zmian dokonano analizy dwóch list płac: pracownika zarabiającego 3010 zł brutto oraz takiego, który zarabia 9000 zł brutto.

Słowa kluczowe: Polski Ład, wynagrodzenie, Nowy Ład, praca.

1. WSTĘP

Wzmocnienie wizerunku Polski, jako miejsca atrakcyjnego dla inwestycji jest jednym z głównych założeń Polskiego Ładu, które doprowadziło by to do rozwoju gospodarczego, z czym związana byłaby poprawa sytuacji materialnej i życiowej mieszkańców. Jednym z oczekiwanych aspektów był wzrost wysokości wynagrodzeń, dzięki zastosowaniu nowych przepisów. Wprowadzone regulacje mają sprawić, że system podatkowy stanie się jasny, klarowny, zachęcający do inwestycji na terytorium Rzeczpospolitej.

¹ Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Celem artykułu jest ukazanie wpływu przepisów Polskiego Ładu na wysokość wynagrodzeń osób zatrudnionych na umowę o pracę. W pracy opisane zostały elementy wynagrodzenia, przedstawione przepisy odnoszące się do płac zarówno Nowego Ładu 1.0 jak i 2.0. Ukazano również praktyczne odbicie przepisów na wysokość wynagrodzenia pracowników.

1.1. ELEMENTY SKŁADOWE LISTY PŁAC

Podczas obliczania wynagrodzeń pracownika uwzględnia się takie składniki jak **wynagrodzenie brutto**, czyli wynagrodzenie zasadnicze za pracę oraz inne elementy jak np. premia. Dodatkowo uwzględnia się koszty uzyskania przychodu, które zgodnie z art. 22 ust.2 ustawy o PIT wynoszą:

- a) 250 zł miesięcznie, a za rok podatkowy łącznie nie więcej niż 3000zł – w przypadku, gdy podatnik uzyskuje przychody z tytułu jednego stosunku służbowego, stosunku pracy, spółdzielczego stosunku pracy oraz pracy nakładczej;
- b) nie mogą przekroczyć łącznie 4500 za rok podatkowy- w przypadku, gdy podatnik uzyskuje przychody równocześnie z tytułu więcej niż jednego stosunku służbowego, stosunku pracy, spółdzielczego stosunku pracy oraz pracy nakładczej;
- c) wynoszą 300 zł miesięcznie, a za rok podatkowy łącznie nie więcej niż 3600 zł – w przypadku gdy miejsce stałego lub czasowego zamieszkania podatnika jest położone poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy, i podatnik nie uzyskuje dodatku za rozłąkę;
- d) nie mogą przekroczyć łącznie 5400 zł za rok podatkowy - w przypadku gdy podatnik uzyskuje przychody równocześnie z tytułu więcej niż jednego stosunku służbowego, stosunku pracy, spółdzielczego stosunku pracy oraz pracy nakładczej, miejsce stałego lub czasowego zamieszkania podatnika jest położone poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy, i podatnik nie uzyskuje dodatku za rozłąkę.³

Jeżeli jednak w rzeczywistości pracownik ponosi wyższe koszty niż wskazane wyżej i dotyczą one wydatków na dojazd do zakładu lub zakładów pracy środkami transportu autobusowego, kolejowego, promowego lub komunikacji miejskiej, w rocznym rozliczeniu podatku koszty te mogą być przyjęte przez pracownika w wysokości wydatków faktycznie poniesionych, udokumentowanych wyłącznie imiennymi biletami okresowymi.

Kolejną składową wynagrodzeń są składki na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

³ Art. 22 ust.2 Ustawy o Podatku od osób fizycznych (Dz.U. 2021 poz.1128 z późn, zm.).

Składki na ubezpieczenia społeczne dzielą się na:

*Emerytalne które w wysokości 9,76% podstawy na ubezpieczenia społeczne obciążają po równo zarówno pracownika jak i pracodawcę;

*Rentowe które są finansowane w wysokości 1,5% podstawy na ubezpieczenie społeczne przez pracownika oraz 6,5% przez pracodawcę;

*Chorobowa w pełni opłacana przez pracownika w wysokości 2,45 % podstawy na ubezpieczenia społeczne.

*Wypadkowa finansowana tylko przez pracodawcę w wysokości 1,67% podstawy (może ulec zmianie w zależności od liczby zatrudnionych pracowników)⁴.

Składki na ubezpieczenia zdrowotne w wysokości 9% podstawy (kwota brutto-suma składek na ubezpieczenie społeczne) są w pełni finansowane przez pracowników. Według przepisów obowiązujących do końca 2021 roku, składkę zdrowotną w wysokości 7,75 % można było odliczyć od podatku.

Wymienione powyżej składki na ubezpieczenie są obowiązkowe dla pracowników zatrudnionych na umowie o pracę. Poza nimi podczas wyliczania pensji uwzględnia się również składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Środki zgromadzone przez Fundusz Pracy są przeznaczane m.in. na zasiłki dla bezrobotnych, stypendia oraz inne wszelkiego rodzaju dofinansowania. Składka na Fundusz Pracy jest w całości finansowana ze środków przedsiębiorcy i wynosi 2,45% podstawy wymiaru składek. Opłacanie składek na Fundusz Pracy nie jest obligatoryjne; istnieje wiele wyjątków od opłacania tych składek m.in. wiek pracownika (Pracodawca zwolniony jest z opłacania składek na Fundusz Pracy, za pracownicę która ukończyła 55 rok życia, oraz pracownika który ma skończone 60 lat).

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych to państwowy fundusz celowy, którego istota polega na ochronie roszczeń pracowniczych w sytuacji niewypłacalności pracodawcy. Wysokość składek na FGŚP wynosi 0,1% podstawy wymiaru (identyczna podstawa jak w przypadku ubezpieczeń społecznych) i jest finansowana w pełni przez płatnika składek.

Podczas wyliczania wysokości wynagrodzenia pracownika zatrudnionego na umowę o pracę należy uwzględnić wysokość stawki podatku lub wskazać ulgę, z której korzysta pracownik. Od 1 sierpnia 2019r. obowiązuje ulga dla młodych, która zwalnia osoby do 26 roku życia z zapłaty podatku.

Ważną informacją podczas generowania listy płac jest informacja czy pracownik złożył PIT 2. Jest to oświadczenie, które obliguje pracodawcę do naliczania kwoty zmniejszającej miesięczną zaliczkę podatkową.

Oprócz wymienionych powyżej składników wynagrodzenia istnieją również inne fakultatywne: wpłaty do PPK, dodatkowe ubezpieczenia pracownicze czy inne świadczenia.

⁴ Art. 18 Ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2022 poz. 1265 z późn. zm.).

1.2. ZMIANY OBOWIĄZUJĄCE W NALICZANIU WYNAGRODZEŃ OD 1.01.2022 ROKU

W dniu 15 listopada 2021 roku Prezydent podpisał ustawę z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw. Od dnia 1 stycznia 2022 roku weszły w życie nowe przepisy tzw. Polski Ład, które obejmowały przede wszystkim:

*Zwiększenie kwoty wolnej od podatku z 8000 zł do 30 000 zł.

Wraz ze wzrostem kwoty wolnej zwiększyła się kwota zmniejszająca miesięczną zaliczkę na podatek z kwoty 43,76 zł (1/12 z 525,12) na kwotę 425 zł ($17\% \times 30\,000\text{zł} = 5100\text{zł} / 12 = 425\text{zł}$);

*Zwiększył się próg podatkowy z 85 528 zł na kwotę 120 000 zł;

*Zlikwidowano możliwość odliczenia 7,75% składki zdrowotnej;

*Wprowadzono ulgę dla klasy średniej;

*Wprowadzono ulgę dla pracującego seniora;

*Weszła w życie ulga dla rodzica 4+;

Ulgę dla klasy średniej jest stosowana dla pracowników lub podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej w wysokości określonej zgodnie ze wzorem poniżej pod warunkiem, że suma uzyskanych w roku podatkowym przychodów wynosi, co najmniej 68 412 zł i nie przekracza kwoty 133 692 zł⁵.

Kwota ulgi dla pracowników lub podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej, oblicza się według wzoru:

$(A \times 6,68\% - 4566\text{zł}) / 0,17$, dla A wynoszącego co najmniej 68 412 zł i nieprzekraczającego kwoty 102 588zł,

$(A \times (-7,35\%) + 9829\text{zł}) / 0,17$, dla A wyższego od 102 588 zł i nieprzekraczającego kwoty 133 692 zł.

- w którym A oznacza sumę uzyskanych przez podatnika w roku podatkowym i podlegających opodatkowaniu przychodów ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy oraz uzyskanych w ciągu roku przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej pomniejszonych o koszty uzyskania przychodu z wyłączeniem z tych kosztów składek na ubezpieczenie społeczne.⁶

⁵ Art. 26 ust. 4b ustawy z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105, 2349, 2427, 2469).

⁶ Art. 26 ust. 4a Ustawy z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw. (Dz.U. poz. 2105, 2349, 2427, 2469).

Ulga dla seniora została stworzona dla osób w wieku emerytalnym. Kobiety po 55 roku życia oraz mężczyźni, którzy ukończyli 60 lat są zwolnieni z opłacania podatku do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 85 528zł. Należy pamiętać, że z tego przywileju mogą skorzystać podatnicy, którzy podlegają z tytułu uzyskania przychodów ubezpieczeniom społecznym.

Pit-0 dla rodzica 4+ to kolejna z ulg wprowadzonych wraz z wejściem w życie Nowego Ładu. Jest ona skierowana do osób, które są rodzicami minimum czwórki dzieci. Aby rodzic mógł skorzystać z ulgi jego minimum czwórka dzieci musi być:

- * małoletnie,
- * pełnoletnie które otrzymują zasiłek pielęgnacyjny bądź rentę socjalną,
- * pełnoletnie do ukończenia 25 roku życia uczące się, które nie uzyskały dochodów podlegających opodatkowaniu przekraczających 3089 z wyjątkiem renty rodzinnej.

Dla osób spełniających powyższe warunki przychody pochodzące ze stosunku służbowego, umowy zlecenia bądź pozarolniczej działalności gospodarczej są wolne od podatku dochodowego do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym 85 528zł.

Przepisy Nowego Ładu również praktykują stosowanie ulgi, dla młodych która weszła w życie w 2019 roku. Osoby, które nie ukończyły 26 roku życia są zwolnione z podatku od przychodów.

Reasumując wraz z wejściem w życie Nowego Ładu 1.0 podatnicy utracili możliwość odliczenia 7,75% składki zdrowotnej od podstawy opodatkowania. Aby zrekompensować pracownikom utratę tego odliczenia, wprowadzono wyższą kwotę wolną od podatku oraz ulgę dla klasy średniej. Niestety już po krótkim czasie okazało się, że wielu pracowników straciło na zastosowaniu Polskiego Ładu w porównaniu z zasadami obowiązującymi jeszcze sześć miesięcy wcześniej.

1.3. ZMIANY OBOWIĄZUJĄCE W NALICZANIU WYNAGRODZEŃ OD 1.07.2022 ROKU

Po tym jak w całym kraju zaczęły się pojawiać negatywne opinie na temat Nowego Ładu i przepisów związanych z jego wejściem w życie, ukazały się pierwsze pogłoski o Nowym Ładzie 2.0 i tak oto wszedł on w życie wraz z 1 lipca 2022 roku.

Najważniejszą zmianą od lipca jest obniżenie skali podatkowej z 17% do 12%, stawka 12% obowiązuje do limitu dochodów 120 000zł. Po przekroczeniu tej kwoty stawka podatku wynosi: 10 800zł + 32% nadwyżki ponad 120 000zł⁷ Nowa stawka podatku 12% stosowana jest przy poborze zaliczek od lipca 2022 roku, ale w rozliczeniu rocznym PIT będzie miała zastosowanie do dochodów opodatkowanych według skali podatkowej osiągniętych przez podatników w całym

⁷ Art. 1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2022r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. poz. 1265).

roku 2022⁸. Pomimo tego, że nowa stawka ma obowiązywać za cały rok to nie ma obowiązku dokonywania korekt płacy wstecz.

Wraz z obniżką skali podatkowej o 5 punktów procentowych zmienia się kwota zmniejszająca podatek. Od 1 lipca jest to kwota 300 zł miesięcznie ($12\% \cdot 30000 = 3600 \text{ zł} / 12 = 300 \text{ zł}$). Osoby, które złożyły dotychczas oświadczenie dla celów obliczania miesięcznych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-2) nie muszą robić tego po raz kolejny.

Zgodnie z przepisami płatnicy w porównaniu z Polskim Ładem 1.0 nie mają obowiązku przeliczania zaliczek podatku wg. przepisów z 2021r i 2022r, porównywania ich ze sobą i potrącania podatnikowi podatku w zależności od tego, który był w niższej wysokości⁹.

Pomimo tego, że ustawodawca zrezygnował z mechanizmu podwójnego naliczania zaliczek na podatek, to wysokość składki zdrowotnej nadal należy limitować kwotą równoważną z zaliczką PIT ustaloną według zasad na koniec grudnia 2021 roku¹⁰. Zasada ta sprawdza się w praktyce w sytuacji, gdy pracownik zarobił wynagrodzenie niższe niż 1300 zł brutto.

Od 1 lipca 2022 roku została całkowicie zniesiona ulga dla klasy średniej. Ustawodawca dbając, aby pracownicy kwalifikujące się do tzw. „klasy średniej” nie byli stratni wprowadził podatek hipotetyczny należny. Podatek hipotetyczny będzie obowiązywał za 2022 rok osoby, które rozliczają się zgodnie z zasadami ogólnymi a ich przychody mieszczą się w przedziale 68 412 zł- 133 692zł. Obowiązek naliczania hipotetycznego podatku należnego leży po stronie Urzędu Skarbowego, zgodnie z zasadami obowiązującymi między styczniem a lipcem tego roku:

- * Zastosowanie ulgi dla klasy średniej;
- * 17% stawka podatkowa dla pierwszego progu;
- * Zastosowanie kwoty zmniejszającej podatek w wysokości 425 zł miesięcznie.

W sytuacji, kiedy podatek hipotetyczny okaże się niższy od podatku należnego za rok 2022, który jest obliczony zgodnie z nowymi przepisami to właściwy naczelnik urzędu skarbowego ma obowiązek poinformować podatnika o kwocie nadpłaty w terminie 21 dni od dnia złożenia PIT oraz zwrócić nadwyżkę. Podatek hipotetyczny będzie miał zastosowanie tylko do rozliczania dochodów za 2022 rok¹¹.

Polski Ład 2.0 nadal pozostawił możliwość skorzystania z ulgi dla młodych, ulgi dla pracującego seniora oraz ulgi dla rodzica 4+. Dodatkowo do przepisów dotyczących wspomnianych ulg został dodany wariant zwolnienia z podatku od przychodów z zasiłku macierzyńskiego do wysokości 85 528 zł.

⁸ www.krgroup.pl/polski-lad-2-0/ [dostęp: 08.07.2022].

⁹ www.krgroup.pl/polski-lad-2-0/ [dostęp: 08.07.2022].

¹⁰ www.pit.pl [dostęp: 08.07.2022].

¹¹ <https://ksiegowosc.infor.pl/> [dostęp: 08.07.2022].

1.4. ANALIZA PRZYKŁADOWYCH LIST PŁAC Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN PRZEPISÓW POLSKIEGO ŁADU

W celu przeanalizowania jak przepisy Nowego Ładu wpłynęły na wysokość wynagrodzenia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę poniżej ukazano przykładowe listy płac.

Tabela 1. Rozliczenie listy płac pracownika otrzymującego co miesiąc stałą pensję 3010 zł brutto.

		Stary Ład	Nowy Ład 1.0	Nowy Ład 2.0
A	Stawka procentowa podatku	17%	17%	12%
B	KUP	250	250	250
C	Kwota zmniejszająca miesięczną zaliczkę podatkową (PIT2)	43,76	425	300
1	Wynagrodzenie za pracę	3010	3010	3010
2	Postawa wymiaru na ubezpieczenie społeczne	3010	3010	3010
3	Składka na ubezpieczenie emerytalne (9,76%)	293,78	293,78	293,78
4	Składka na ubezpieczenie rentowe (1,5%)	45,15	45,15	45,15
5	Składka na ubezpieczenie chorobowe (2,45%)	73,75	73,75	73,75
6	Suma składek na ubezpieczenie społeczne	412,68	412,68	412,68
7	Kwota ulgi dla klasy średniej	X	Nie przysługuje	X
8	Podstawa obliczenia zaliczki na podatek po zaokrągleniu do pełnych złotych	2347,32	2347,32	2347,32
9	Zaliczka na podatek przed zaokrągleniem	355,28	0	0
10	Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne	2597,32	2597,32	2597,32
11	Składka zdrowotna	233,76	233,76 PIT wg. 31.12.2021 355,28	233,76 PIT wg. 31.12.2021 355,28
12	Składka zdrowotna do obliczenia od podatku (7,75%)	201,29	X	X
13	Zaliczka na podatek do przekazania do US po zaokrągleniu do pełnych złotych	154	0	0
14	Kwota do wypłaty	2 209,56	2363,56	2363,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przykładowych danych.

W powyższym przykładzie przedstawiono wynagrodzenie 30-letniego pracownika otrzymującego co miesiąc stałą pensję na poziomie 3010 zł brutto. Jest on uprawniony do podstawowych kosztów uzyskania przychodu (250 zł) oraz pracownik ten złożył PIT 2. Dla uproszenia przyjęto, że nie jest on uczestnikiem PPK.

Pomimo możliwości odliczenia w 2021 roku części składki zdrowotnej (7,75%) od zaliczki na podatek wysokość wynagrodzenia na zasadach Starego Ładu

jest niższa o 154 złotych od wynagrodzenia obliczonego zarówno na zasadach Nowego Ładu 1.0 jak i Nowego Ładu 2.0

Podczas wyliczania składki zdrowotnej zgodnie z przepisami Nowego Ładu należy jej rozmiar porównać z wielkością podatku obliczonego zgodnie z zasadami obowiązującymi w grudniu 2021 roku. Jeżeli okazałoby się, że ten podatek byłby niższy od składki zdrowotnej należałoby jej wysokość obniżyć do poziomu podatku obliczonego na zasadach grudnia ubiegłego roku. W analizowanym przykładzie okazało się, że nie ma miejsca taka sytuacja, dlatego też przyjęliśmy składkę zdrowotną na poziomie 233,76 zł.

Dzięki porównaniu wysokości wynagrodzeń widać, że Nowy Ład dla pracownika zarabiającego 3010 zł brutto jest korzystną alternatywą, dzięki której w skali roku zyskuje 1848zł.

Tabela 2. Rozliczanie listy płac pracownika otrzymującego co miesiąc stałą pensję 9000 zł brutto.

		Stary Ład	Nowy Ład 1.0	Nowy Ład 2.0
A	Stawka procentowa podatku	17%	17%	12%
B	KUP	250	250	250
C	Kwota zmniejszająca miesięczną zaliczkę podatkową (PIT2)	43,76	425	300
1	Wynagrodzenie za pracę	9000	9000	9000
2	Postawa wymiaru na ubezpieczenie społeczne	9000	9000	9000
3	Składka na ubezpieczenie emerytalne (9,76%)	878,4	878,4	878,4
4	Składka na ubezpieczenie rentowe (1,5%)	135	135	135
5	Składka na ubezpieczenie chorobowe (2,45%)	220,5	220,5	220,5
6	Suma składek na ubezpieczenie społeczne	1233,9	1233,9	1233,9
7	Kwota ulgi dla klasy średniej	X	926,94*	X
8	Podstawa obliczenia zaliczki na podatek po zaokrągleniu do pełnych złotych	7516,1	6589,16	7516,1
9	Zaliczka na podatek przed zaokrągleniem	1233,97	695,16	601,93
10	Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne	7766,1	7766,1	7766,1
11	Składka zdrowotna	698,95	698,95 PIT wg. 31.12.2021 1233,97	698,95 PIT wg. 31.12.2021 1233,97
12	Składka zdrowotna do obliczenia od podatku (7,75%)	601,87	X	X
13	Zaliczka na podatek do przekazania do US po zaokrągleniu do pełnych złotych	632	695	602
14	Kwota do wypłaty	6435,15	6372,15	6465,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przykładowych danych.

[*Ulga dla klasy średniej wyliczona na podstawie wzoru: $(9000 \times (-7,35\%) + 819,08) / 0,17]$

Powyższy przykład ukazuje wysokość wynagrodzenia 45-letniej osoby otrzymującej stale miesięczne wynagrodzenie w wysokości 9000 zł brutto. Dla uproszczenia również przyjęto, że nie jest on członkiem PPK, złożył PIT 2 oraz jest uprawniony do podstawowych kosztów uzyskania przychodu (250 zł).

Porównując wysokość wynagrodzeń ukazanych powyżej dostrzegamy, że pomimo zastosowania ulgi dla klasy średniej wysokość podatku, który należy przekazać do Urzędu Skarbowego jest najwyższa spośród pozostałych zaliczek, co przyczynia się do najniższego wynagrodzenia. Celem ulgi dla klasy średniej było uchronienie osób których miesięczne przychody mieszczą się w przedziale od 5701 zł do 11 141 zł przed skutkami zmian wprowadzonych przez Polski Ład 1.0. Niestety powyższy przykład przedstawia, że ulga dla klasy średniej nie wpłynęła pozytywnie na wymiar wynagrodzeń.

Od 1 lipca 2022 rok, dzięki obniżeniu wymiaru podatku o 5 punktów procentowych i mimo zlikwidowania ulgi dla klasy średniej pracownik otrzymujący wynagrodzenie 9000 zł brutto otrzyma najwyższe wynagrodzenie. W porównaniu do wynagrodzenia wyliczonego na podstawie przepisów obowiązujących w 2021 roku jest to wzrost o 30 zł a w stosunku do Polskiego Ładu 1.0 wzrost o 93 zł.

2. PODSUMOWANIE

Polski Ład jeszcze zanim wszedł w życie wywołał wiele kontrowersji. Przepisy, które zostały uchwalone w wielu kwestiach nie do końca są jasne i nadal budzą kontrowersje. Główny cel Nowego Ładu, czyli przejrzystość i prostota systemu podatkowego są totalnym absurdem. Zmiany, z którymi zaczęliśmy żyć od kilku miesięcy przyniosły tylko ogrom dodatkowej pracy.

Nowy Ład obowiązujący od stycznia 2022 roku do końca czerwca 2022 roku nie przyniósł zbyt wiele korzyści. Osoby, których przychody nie były stosunkowo wysokie zyskały dosłownie w skali miesiąca kilkadziesiąt złotych. Natomiast dla osób, których wynagrodzenie kwalifikowało się do tzw. ulgi dla klasy średniej Polski Ład 1.0 przyniósł negatywne konsekwencje.

Sytuacja zmienia się po wejściu w życie od lipca 2022 roku Nowego Ładu 2.0, który dzięki obniżeniu skali podatkowej powoduje wzrost wynagrodzeń pracowników zarówno osób zarabiających mniej jak i więcej.

3. BIBLIOGRAFIA

1. Armstrong M., „Płaca-polityka” Wyd. Wolters Kluwer Polska, Warszawa, 2009 r.
2. Borkowska S., „Wynagrodzenia: rozwiązywanie problemów w praktyce”, Wyd. Oficyna Ekonomiczna, Kraków, 2004 r.
3. Nowacka I., „Wynagrodzenia 2022. Rozliczanie płac w praktyce”, Wyd. Infor, Warszawa, 2021r.
4. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku od osób fizycznych (Dz.U. 2021 poz. 1128 z późn. zm.).

5. Ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2022 r. poz. 1265 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2105, 2349, 2427, 2469).
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1265).
8. www.krgroup.pl/polski-lad-2-0/ [dostęp: 08.07.2022].
9. www.pit.pl [dostęp: 08.07.2022].
10. <https://ksiegowosc.infor.pl/> [dostęp: 08.07.2022].

THE INFLUENCE OF THE “POLSKI ŁAD” REGULATIONS ON THE SALARY OF WORKERS THAT ARE HIRED BY THE EMPLOYMENT CONTRACT

The article contains the informations about the tax changes that have been input by thw "Polski Ład". This project features regulations concerning both "Nowy Ład 1.0" and "Nowy Ład 2.0". one of the subsection involved elements that concern the salary. The purpose of the dissertation was to point how the regulations influenced the height of the salery that is given to workers hired through the employment contract. In order to notice the impact of those changes, there have been done an analysis of two payrolls: Employee that earns 3010zł gross (pre-tax) and the employee that earns 9000zł gross (pre-tax).

Keywords: „Nowy Ład”, salary, „Polski Ład”, work.

Ewelina Starzyńska¹

ULEPSZENIA ŚRODKÓW TRWAŁYCH

Streszczenie

Środkami trwałymi, które podlegają amortyzacji są budowle, budynki oraz lokale będące odrębną własnością; maszyny, urządzenia i środki transportu; inne przedmioty. Okres ich używania musi być dłuższy niż rok. Te środki muszą stanowić własność lub współwłasność podatnika. Ważne jest to, że są nabyte lub wytworzone we własnym zakresie, kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do używania. Konieczne jest ewidencjonowanie nakładów ulepszenia istniejącego środka trwałego na koncie księgowym. Podatnicy mogą indywidualnie ustalić stawki amortyzacyjne dla przyjętych do używania inwestycji w obcych środkach trwałych.

Celem artykułu jest omówienie problematyki ulepszeń w środkach trwałych, w szczególności ich zakresu pojęciowego, a także konsekwencji ekonomicznych odnoszących się do zasad amortyzacji.

Słowa kluczowe: środki trwałe, ulepszenie, przedsiębiorstwo, aktywa, amortyzacja.

1. WSTĘP

Środki trwałe stanowią istotną kategorię aktywów jednostki. Ich dostępność warunkuje de facto prowadzenie statutowej działalności podmiotu. W sposób szczególny dotyczy to przedsiębiorstw produkcyjnych, w których gros środków trwałych pełni rolę środków pracy, za pomocą których, przy współudziale czynnika ludzkiego, oddziałuje się na przedmioty pracy. Dzięki wykorzystaniu maszyn i urządzeń w procesie wytwórczym następuje transformacja zakupionych materiałów, surowców, a także półfabrykatów w określone efekty pracy.²

¹ Studentka, Kierunek: Finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

² Por. T. Naumiuk: *Koszty w rachunkowości finansowej*. Infor, Warszawa 1999, s. 27; MSR 16 § 6.

Celem artykułu jest omówienie problematyki ulepszeń w środkach trwałych, w szczególności ich zakresu pojęciowego, a także konsekwencji ekonomicznych odnoszących się do zasad amortyzacji.

2. POJĘCIE ŚRODKÓW TRWAŁYCH

Pojęcie środków trwałych pojawia się w Ustawie o rachunkowości. Zgodnie z art. 3, ust. 1, pkt. 15 przez środki trwałe [z wyłączeniem inwestycji w środki trwałe] należy rozumieć rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki³. Cytowaną definicję można podzielić na trzy elementy składowe. Pierwszy określa horyzont czasowy ekonomicznej użyteczności, rozumianej jako zdolność obiektu do przynoszenia jednostce wymiernych korzyści ekonomicznych⁴. Ten czas ma wynosić, co najmniej dwanaście miesięcy. W oparciu o drugi element, składnik rzeczowy majątku trwałego musi być kompletny i nadający się do użytku, ponieważ tylko wtedy może przynosić jednostce korzyści. Należy zwrócić uwagę również na trzeci z tych elementów, który definiuje wykorzystanie środka trwałego przez wzgląd na prowadzoną działalność gospodarczą przez określony podmiot.

Na mocy art. 31, ust. 1 ustawy o rachunkowości wartość początkową stanowiącą cenę nabycia lub koszt wytworzenia środka trwałego powiększają koszty jego ulepszenia, polegającego na przebudowie, rozbudowie, modernizacji lub rekonstrukcji i powodującego, że wartość użytkowa tego środka po zakończeniu ulepszenia przewyższa posiadaną przy przyjęciu do używania wartość użytkową, mierzoną okresem używania, zdolnością wytwórczą, jakością produktów uzyskiwanych za pomocą ulepszonego środka trwałego, kosztami eksploatacji lub innymi miarami⁵.

3. ULEPSZENIE ŚRODKÓW TRWAŁYCH

Środki trwałe zostają uznane za ulepszone, wtedy gdy suma wydatków przeznaczonych na ich rekonstrukcję, modernizację, przebudowę, rozbudowę bądź adaptację w danym roku podatkowym wynosi więcej niż 10 000 zł. Warto zauważyć, że aby te środki zostały uznane za ulepszone to pieniądze, które zostały wydane na wyżej wymienione czynności muszą prowadzić do wzrostu wartości użytkowej (w porównaniu do początkowej wartości z dnia przyjęcia tych środków do używania).

2.1. Wpływ ulepszeń na wartość środka trwałego

W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, dokładnie w art. 22g ust.17 jest dokładnie opisane, jak musi zachować się podatnik, który dokonał

³ Ustawa z dn. 29.09.1994 r. o rachunkowości. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 217.).

⁴ Gdy tak nie jest, składniki aktywów tracą status środków trwałych i nie mogą podlegać amortyzacji.

⁵ Ustawa z dn. 29 września 1994 r. o rachunkowości. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 217.).

ulepszenia środka trwałego. Jeżeli środki trwałe uległy ulepszeniu w wyniku przebudowy, rozbudowy, rekonstrukcji, adaptacji lub modernizacji, wartość początkową tych środków powiększa się o sumę wydatków na ich ulepszenie, w tym także o wydatki na nabycie części składowych lub peryferyjnych, których jednostkowa cena nabycia przekracza 10 000 zł. Poniesione nakłady na ulepszenie środka trwałego nie są, zatem ewidencjonowane jako odrębny środek trwały.

Przepisy podatkowe nie ograniczają ulepszenia środków trwałych jedynie do środków trwałych, które nie zostały całkowicie zamortyzowane. Oznacza to, że niezależnie od tego, czy ulepszenie środka trwałego nastąpiło w trakcie dokonywania odpisów amortyzacyjnych, czy ulepszenie miało miejsce po zrównaniu sumy odpisów amortyzacyjnych z wartością początkową przed ulepszeniem, przedsiębiorca ulepszający środek trwały ma obowiązek stosować właściwą dla tego składnika majątku, ustaloną przed przyjęciem go do używania metodę amortyzacji.

2.2. Wpływ ulepszeń na zasady amortyzacji

Na mocy art. 22h ust 2 podatnicy dokonują wyboru 1 z metod amortyzacji określonej w art. 22i-22k dla poszczególnych środków trwałych przed rozpoczęciem ich amortyzacji. Wybraną metodę stosuje się do pełnego zamortyzowania danego środka trwałego. Ulepszenie środka trwałego nie wpływa na zmianę stosowanej dotychczas metody amortyzacji.

W razie, gdy podatnik dwukrotnie (w 2 różnych miesiącach) dokonuje w tym samym roku podatkowym ulepszenia środka trwałego, to w pierwszym miesiącu, w którym nastąpiło ulepszenie, należy zwiększyć jego wartość początkową o wartość pierwszego ulepszenia i od tak podwyższonej wartości początkowej naliczać kolejne odpisy amortyzacyjne, począwszy od miesiąca następującego po miesiącu dokonania pierwszego ulepszenia. W miesiącu, w którym ma miejsce drugie ulepszenie, podatnik powinien zwiększyć wartość początkową środka trwałego uwzględniając już wartość pierwszego w danym roku podatkowym ulepszenia o wartość drugiego ulepszenia. Następnie od tak podwyższonej wartości początkowej należy naliczać kolejne odpisy amortyzacyjne, począwszy od miesiąca następującego po miesiącu dokonania drugiego ulepszenia.⁶

4. ZASADY AMORTYZACJI ŚRODKÓW TRWAŁYCH

3.1. Indywidualne stawki amortyzacji

Podatnicy mogą indywidualnie ustalić stawki amortyzacyjne dla używanych lub ulepszonych środków trwałych, po raz pierwszy wprowadzonych do ewidencji danego podatnika, z tym że okres amortyzacji nie może być krótszy niż:

- dla środków trwałych zaliczonych do grupy 3 – 6 i 8 Klasyfikacji:

⁶ K. Szopa, *Kolejne ulepszenie środka trwałego w danym roku podatkowym*, Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno – Finansowych Nr 28 (1107) /2021.

- a) 24 miesiące – gdy ich wartość początkowa nie przekracza 25 000 zł,
- b) 36 miesięcy – gdy ich wartość początkowa jest wyższa od 25 000 zł i nie przekracza 50 000 zł,
- c) 60 miesięcy – w pozostałych przypadkach;
- dla środków transportu, w tym samochodów osobowych – 30 miesięcy;
- dla budynków i budowli, innych niż wymienione w pkt 4 – 10 lat, z wyjątkiem:
 - a) trwale związanych z gruntem budynków handlowo-usługowych wymienionych w rodzaju 103 Klasyfikacji innych budynków niemieszkalnych wymienionych w rodzaju 109 Klasyfikacji, trwale związanych z gruntem,
 - b) kiosków towarowych o kubaturze poniżej 500 m³, domków kempingowych i budynków zastępczych– dla których okres amortyzacji nie może być krótszy niż 3 lata,
- dla budynków (lokali) niemieszkalnych, dla których stawka amortyzacyjna z Wykazu stawek amortyzacyjnych wynosi 2,5% - 40 lat pomniejszone o pełną liczbę lat, które upłynęły od dnia ich oddania po raz pierwszy do użytkowania do dnia wprowadzenia do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych prowadzonej przez podatnika, z tym że okres amortyzacji nie może być krótszy niż 10 lat.

Środki trwałe są uznawane za używane wtedy, gdy podatnik wykaże, że przed ich nabyciem były wykorzystywane przez podmiot inny niż podatnik, co najmniej przez okres 6 miesięcy. Jeżeli chodzi o uznanie za ulepszone - przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ich ulepszenie stanowiły, co najmniej 20% wartości początkowej. Gdy mamy do czynienia z budynkami lub budowlami to środki trwałe uznaje się za używane w momencie, kiedy podatnik wykaże, że przed ich nabyciem były wykorzystywane przez podmiot inny niż podatnik, co najmniej przez okres 60 miesięcy. Warto zauważyć, że środki trwałe (dotyczące budynków, budowli) są ulepszone – jeżeli przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ulepszenie stanowiły co najmniej 30% wartości początkowej.

3.2. Jednorazowa amortyzacja

Jednorazowa amortyzacja może wynosić 50 000 euro lub 100 000 euro. Podatnicy, w roku podatkowym, w którym rozpoczęli prowadzenie działalności gospodarczej, oraz mali podatnicy, mogą dokonywać jednorazowo odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych zaliczonych do grupy 3-8 Klasyfikacji, z wyłączeniem samochodów osobowych, w roku podatkowym, w którym środki te zostały wprowadzone do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym równowartości kwoty 50 000 euro łącznej wartości tych odpisów amortyzacyjnych. Przy określaniu limitu nie uwzględnia się odpisów amortyzacyjnych od nieprzekraczającej 10 000 zł wartości początkowej środków trwałych

oraz wartości niematerialnych i prawnych. Pomoc ta stanowi pomoc de minimis udzielaną w zakresie i na zasadach określonych w bezpośrednio obowiązujących aktach prawa wspólnotowego dotyczących pomocy w ramach zasady de minimis.

Podatnicy prowadzący działalność gospodarczą mogą dokonywać jednorazowo odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej nabytych fabrycznie nowych środków trwałych zaliczonych do grupy 3-6 i 8 Klasyfikacji w roku podatkowym, w którym środki te zostały wprowadzone do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 100 000 zł. Kwota 100 000 zł obejmuje sumę odpisów amortyzacyjnych i wpłaty na poczet nabycia środka trwałego, zaliczonej do kosztów uzyskania przychodów. Przepis ten stosuje się, pod warunkiem że:

1. wartość początkowa jednego środka trwałego nabytego w roku podatkowym, wynosi co najmniej 10 000 zł lub
2. łączna wartość początkowa co najmniej dwóch środków trwałych nabytych w roku podatkowym, wynosi co najmniej 10 000 zł, a wartość początkowa każdego z nich przekracza 3500 zł.⁷

5. EWIDENCJA KSIĘGOWA ULEPSZONYCH ŚRODKÓW TRWAŁYCH

Konieczne jest ewidencjonowanie nakładów ulepszenia istniejącego środka trwałego na koncie księgowym o nazwie „Środki trwałe w budowie” po stronie Ma. Ostatecznie po zakończeniu ulepszenia środków trwałych poniesione nakłady są przeksięgowane na konto „Środki trwałe” po stronie Wn.

Trzeba również pamiętać o tworzeniu kont analitycznych, ponieważ zdarzają się sytuacje, że jednostka nie musi dokonywać ulepszeń tylko na jednym środku trwałym. Pomaga to w sprawowaniu nadzoru nad ewidencją, głównie nad nieprzekroczeniem limitu 10.000 zł, a także kontroli nad datami, gdyż zakończenie ulepszeń niekiedy uwzględnia różne daty. Kolejnym powodem, o którym warto jest wspomnieć dla analitycznego rozdzielania nakładów ulepszenia powinien być fakt, że nie zawsze takie prace kończą się sukcesem. Wtedy zaniechanie musi być zawarte w kosztach operacyjnych jednostki.

Warto pamiętać o stworzeniu kont analitycznych, gdyż może wystąpić sytuacja, w której jednostka dokonuje ulepszeń na kilku środkach trwałych – wówczas to pomoże nam w lepszej kontroli nad ewidencją, szczególnie w przypadku ewentualnego przekroczenia limitu 10.000 zł, ale również zakończenie ulepszeń może obejmować różne daty. Dodatkowym powodem dla analitycznego rozdzielania nakładów o charakterze ulepszenia może być również fakt, że nie wszystkie takie prace kończą się sukcesem. Zaniechanie konkretnych prac w celu ulepszenia powinno zostać ujęte w kosztach operacyjnych jednostki. Niezakończone do końca roku obrotowego prace ulepszeniowe (na dzień bilansowy) należy wycenić

⁷ P. Szulczewski, *Dla nowych środków trwałych do 100.000 zł - środki trwałe*. <https://www.pit.pl/srodki-trwale/dla-nowych-srodkow-trwalych-do-100-000-zl-srodki-trwale-922683> (dostęp 18.07.2022).

w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. Ewidencja na kontach wygląda następująco:

- konto 761 „Pozostałe koszty operacyjne” po stronie Wn,
- konto 080 „Środki trwałe w budowie” po stronie Ma.

Pozostałe koszty operacyjne obciążą także ewentualny odpis z tytułu trwałej utraty wartości środka trwałego w budowie:

- konto 761 „Pozostałe koszty operacyjne”, po stronie Wn,
- konto 078 „Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych w budowie” po stronie Ma.

6. ULEPSZENIE ŚRODKA TRWAŁEGO W PRAKTYCE

Jednostka gospodarcza wykorzystuje do działalności środek trwały sfinansowany częściowo z zrefundowany. Na lato planuje ponieść nakłady pieniężne na jego ulepszenie. Amortyzacja środka trwałego będzie dokonywać się przy zastosowaniu poprzednio stosowanej metody, ale od zwiększonej w procesie ulepszenia początkowej wartości. Trzeba dokonywać zwiększenia wartości początkowej ulepszonego środka trwałego w miesiącu zakończenia przeprowadzanego ulepszenia. Natomiast odpisy amortyzacyjne środka trwałego następują od razu od kolejnego miesiąca po podniesieniu wartości początkowej.

W zaprezentowanym poniżej przykładzie zakup środka trwałego był częściowo z dotacji. Dlatego przy dokonywaniu amortyzacji podatkowej konieczne jest zwrócenie uwagi na przepis art. 23 ust. 1 pkt 45o podatku dochodowym od osób fizycznych⁸ oraz art. 16 ust. 1 pkt 48 o podatku dochodowym od osób prawnych⁹. Zgodnie z tymi przepisami nie uwzględnia się uzyskania przychodów odpisów z tytułu zużycia m.in. środków trwałych od tej części ich wartości, która odpowiada wydatkom poniesionym na nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie, odliczonym od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym albo zwróconym podatnikowi w jakiegokolwiek formie. Oznacza to, że jedynie kosztem podatkowym będą odpisy amortyzacyjne wyłącznie od wartości tej części środka trwałego, która nie była sfinansowana z refundacji.

Wówczas, gdy ulepszenie zachodzi w trakcie trwania amortyzacji, wtedy odpis amortyzacyjny określony od powiększonej wartości pierwotnej musi być prawidłowo podzielony na część odpowiadającą kosztu uzyskania przychodu oraz niebędącą tym kosztem. Podział musi być dokonany w takim systemie, żeby wyłącznie części odpisów niebędących kosztem uzyskania przychodów przeprowadzane było nieustająco podczas amortyzacji środka trwałego.

Podczas ulepszenia środka trwałego, który jest zamortyzowany wywołuje

⁸ Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1128z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1800 z późn. zm.).

późniejsze naliczenie odpisów amortyzacyjnych. Wykonuje się je od wartości początkowej, która jest powiększona o ulepszenie, według stawki odpowiedniej dla wyznaczonego środka trwałego. Amortyzację środków trwałych kończy się, gdy dochodzi się do zrównania wszystkich odpisów z powiększoną wartością początkową.

Przykład

Jednostka gospodarcza „X” od września 2018 r. według stawki linowej 20% amortyzuje środek trwały o wartości początkowej 180.000 zł. Na jego zakup uzyskała dotację, która objęła 80% wartości początkowej środka trwałego (180.000 zł \times 80% = 144.000 zł), a 20% tej wartości podatnik sfinansował z własnych środków (180.000 zł \times 20% = 36.000 zł).

Roczny odpis amortyzacyjny wynosi 36.000 zł (180.000 zł \times 20%), a miesięczny - 3.000 zł (36.000 zł : 12 miesięcy). Kosztem uzyskania przychodów jest odpis w wysokości 600 zł (3.000 zł \times 20%). Kosztu podatkowego nie stanowi odpis od tej części wartości początkowej środka trwałego, która została pokryta z dotacji, czyli 2.400 zł (3.000 zł \times 80%).

Przypuśćmy, że w listopadzie 2020 r. środek trwały zostanie ulepszony na kwotę 15.000 zł ze własnych środków przedsiębiorcy. Po ulepszeniu wartość początkowa będzie wynosiła 195.000 zł, a roczny odpis amortyzacyjny 39.000 zł (195.000 zł \times 20%).

Obliczenie kosztów dotyczących amortyzacji ulepszanego środka trwałego:

- dotacja, którą sfinansowano zakup środka trwałego wynosiła 144.000 zł,
- od września 2018 r. do listopada 2020 r. (27 miesięcy) będą zrealizowane odpisy amortyzacyjne na kwotę 81.000 zł (3.000 zł \times 27), z tego nie zostanie zaliczone do kosztów uzyskania przychodów 64.800 zł (2.400 zł \times 27),
- do kosztów uzyskania przychodów podatnik nie zaliczy 69,5% odpisu amortyzacyjnego, co wynika z następującego wyliczenia:
 - $(144.000 \text{ zł} - 64.800 \text{ zł}) / (195.000 \text{ zł} - 81.000 \text{ zł}) \times 100 = 69,5\%$
- od listopada 2020 r. do września 2023 r. (36 miesięcy) odpis amortyzacyjny wyniesie 2.300 zł, przy czym:
 - kosztem podatkowym nie będzie odpis w wysokości 1.598,5 zł (2.300 zł \times 69,5%),
 - do kosztów podatkowych podatnik zaliczy odpis w kwocie 701,5 zł (2.300 zł - 1.598,5 zł),
- w październiku 2023 r. odpis amortyzacyjny wyniesie 1.000 zł:
 - kosztem podatkowym nie będzie odpis w wysokości 695 zł (1.000 zł \times 69,5%),
 - do kosztów podatkowych podatnik zaliczy odpis w kwocie 305 zł (1.000 zł - 695 zł).

W całym okresie amortyzacji środka trwałego podatnik poprzez odpisy amortyzacyjne zaliczy do kosztów podatkowych wydatek dotyczący środka trwałego sfinansowany z własnych środków (81.000 zł), w tym w okresie:

- od września 2018 r. do listopada 2020 r. - 22.759 zł (842,93 zł × 27 miesięcy),
- od listopada 2020 r. do września 2023 r. - 57.546 zł (1598,5 zł × 36 miesięcy),
- we wrześniu 2023 r. - 695 zł.

PODSUMOWANIE

Rywalizacja przedsiębiorstw, które działają na tym samym rynku zmusza podmioty do szukania nowych rozwiązań. Z tego powodu przedsiębiorcy podejmują się ulepszeń poprzez zwiększanie wartości początkowej środka trwałego. Ulepszenie środka trwałego wpływa, więc nie tylko na podniesienie jego wartości początkowej, ale również na wzrost odpisów amortyzacyjnych i wydłużenie czasu amortyzacji. Środki trwałe stanowią bardzo ważną kategorię aktywów jednostki. Ich dostępność warunkuje tak na prawdę prowadzenie statutowej działalności podmiotu. Warto podkreślić, że trzeba prowadzić ewidencje nakładów ulepszenia istniejącego środka trwałego na koncie księgowym. Dynamika lub spadek realnych nakładów inwestycyjnych, co roku różni się od siebie. Na koniec każdego roku kalendarzowego powstają statystyki, które są porównywane ze sobą.

BIBLIOGRAFIA

1. Naumiuk T.: *Koszty w rachunkowości finansowej*. Infor, Warszawa 1999, s. 27; MSR 16 § 6.
2. Szopa K., *Kolejne ulepszenie środka trwałego w danym roku podatkowym*, Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno – Finansowych Nr 28 (1107) /2021.
3. Szulczewski P., *Dla nowych środków trwałych do 100.000 zł- środki trwałe*. <https://www.pit.pl/srodki-trwale/dla-nowych-srodkow-trwalych-do-100-000-zl-srodki-trwale-922683> (dostęp 18.07.2022).
4. Główny Urząd Statystyczny <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/przemysl-budownictwo-srodki-trwale/srodki-trwale/naklady-inwestycyjne-oraz-srodki-trwale-w-gospodarce-narodowej-w-2020-r-2,4.html>, (dostęp 01.06.2022).
5. *Ulepszenie dotowanego środka trwałego*, http://www.vademecumpodatnika.pl/arttykul_narzedziowa,1163,0,19449,ulepszenie-dotowanego-srodka-trwalego.html (dostęp 18.07.2022).
6. Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1128zpóźn. zm.).
7. Ustawa z dnia 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1800 z późn. zm.).
8. Ustawa z dn. 29 .09. 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 217.).

FIXED ASSET IMPROVEMENTS

Abstract

Fixed assets that are subject to depreciation are structures, buildings and premises owned separately; machines, devices and means of transport; Other items. The period of their use must be longer than one year. These assets must be owned or jointly owned by the taxpayer. The important thing is that they are purchased or manufactured on their own, complete and fit for use on the day they are accepted for use. It is necessary to record the expenditure to improve an existing fixed asset in the accounting account. Taxpayers may individually set depreciation rates for investments in foreign fixed assets accepted for use.

Keywords: fixedassets, improvement, enterprise, assets, depreciation.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomicznego
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2022)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2022.020>

Anna Kępka¹, Natalia Pająk²

WPŁYW WOJNY W UKRAINIE NA WYSOKOŚĆ INFLACJI W POLSCE

Streszczenie

Inflacja jest wzrostem cen towarów i usług oferowanych na rynku. Ze względu na swoją złożoność ma istotny wpływ na funkcjonowanie gospodarki państwa. Wybuch wojny w Ukrainie przyczynił się do znaczącego wzrostu inflacji w Polsce, co skutkuje wieloma negatywnymi konsekwencjami dla społeczeństwa. W artykule wyjaśniono czym jest inflacja, opisano jej rodzaje i zaznajomiono się z metodami jej pomiaru. Przeanalizowano przyczyny występowania inflacji oraz objaśniono jej skutki, zarówno te negatywne jak i pozytywne. W dalszej części artykułu, na podstawie danych statystycznych przedstawiono związek działań wojennych prowadzonych na terenie Ukrainy, ze wzrostem ogólnego poziomu cen dóbr i usług w Polsce.

Słowa kluczowe: inflacja, wzrost cen, wojna w Ukrainie, skutki inflacji.

WSTĘP

Inflacja tożsama jest z powszechnym wzrostem cen towarów i usług. Jej dynamiczny wzrost przekłada się na życie codzienne ludzi oraz ich portfele. Za obecny poziom inflacji w Polsce w dużym stopniu odpowiada wojna w Ukrainie. Oddziałuje na ceny paliw, energii, żywności oraz na stopy procentowe i dostępność kredytów. Wysoki poziom cen panujących na rynku w późniejszym czasie może skutkować obniżeniem tempa wzrostu rozwoju gospodarczego i ogólnym obniżeniem poziomu życia obywateli.

¹ Studentka Wydziału Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka Wydziału Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu.

W artykule wyjaśniono istotę inflacji, wymieniono jej rodzaje oraz przedstawiono metody jej pomiaru. Następnie opisano źródła występowania inflacji oraz objaśniono jej możliwe konsekwencje. W ostatniej części artykułu, na podstawie danych statystycznych, przeanalizowano, jaki wpływ ma rosyjska agresja na poziom inflacji w Polsce i jakie są jej skutki.

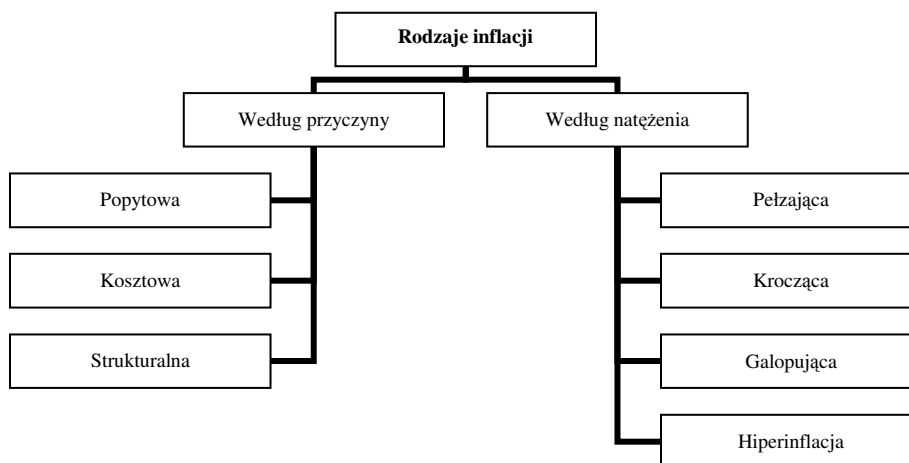
1. ISTOTA, RODZAJE ORAZ MIERNIKI INFLACJI

Powszechnie zjawisko inflacji kojarzone jest ze wzrostem poziomu cen w gospodarce. Samo słowo inflacja pochodzi od łacińskiego terminu „inflatio” oznaczającego „nadęcie”. Pojęcie to początkowo stosowane było w medycynie, a dopiero później znalazło swoje zastosowanie również w ekonomii. Ekonomista David Begg określa inflację jako proces, polegający na wzroście ogólnego poziomu cen towarów i usług oferowanych w gospodarce. Przy czym poziom cen stanowi średnią wszystkich cen w gospodarce (Begg, 1997). Dlatego też nie każdy wzrost cen jest inflacją. Zjawisko to utrzymuje się przez dłuższy czas i połączone jest ze spadkiem wartości pieniądza. Oznacza to, że za taką samą kwotę można nabyć mniej produktów niż kilka miesięcy wcześniej. Stopa inflacji jest to zmiana ogólnego poziomu cen w danym okresie w stosunku do okresu bazowego, wyrażana w procentach. Regulowaniem inflacji zajmuje się bank centralny, w Polsce jest to Narodowy Bank Polski.

Można wyróżnić dwa kryteria podziału inflacji:

1. w zależności od przyczyn wywołujących zjawiska inflacyjne,
2. w zależności od natężenia procesów inflacyjnych,

Szczegółowe kryterium podziału przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Klasyfikacja podziału inflacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Pollok A. (2004), *Procesy inflacyjne we współczesnym świecie*. [w:] Dach Z., Szopa B. (red.), *Podstawy makroekonomii*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków..

Jednym z rodzajów inflacji ze względu na przyczynę jest inflacja popytowa. Pojawia się wtedy, gdy przyczyną wzrostu cen jest nadmierny popyt w stosunku do istniejącej podaży (Próchniak, 2020). Oznacza to, że całkowita wielkość planowanych wydatków wzrasta szybciej niż całkowita wielkość produkcji. Społeczeństwo chce nabyć więcej niż gospodarka jest w stanie wytworzyć. Nazywana jest również inflacją pieniężną ze względu na nadmierną ilość pieniądza w obiegu.

Kolejnym rodzajem jest inflacja kosztowa zwana też podażową. Pojawia się wtedy, gdy nałożone są ograniczenia na podaż jednego lub kilku zasobów lub wtedy, gdy ich cena zostaje zwiększona. Inflacja kosztowa może wynikać ze wzrostu każdego ze składników kosztów, przy założeniu, że pozostałe nie ulegają zmianie. Innymi słowy oznacza to, że inflacja podażowa pojawia się wtedy, gdy rosną koszty wytworzenia produktów, a producenci zmuszeni są do podniesienia cen (Pollok, 2004). Inflacja kosztowa wywiera presję na podwyżkę wynagrodzeń, a to wpływa na jeszcze większy wzrost cen.

Inflacja strukturalna pojawia się w momencie, gdy producenci nie nadążają ze zmianami strukturalnymi produkcji, wymuszonymi przez gospodarkę krajową. Ten rodzaj inflacji ma charakter inflacji popytowo-kosztowej.

W zależności od natężenia procesów inflacyjnych wyróżniamy m.in. inflację pełzającą. Jest to powolny wzrost przeciętnego poziomu cen w gospodarce, nieprzekraczający 5% rocznie. Zjawisko to jest spotykane w większości krajów, które są wysoko rozwinięte (Business Insider, 2021). Taka inflacja nie jest groźna dla gospodarki i daje się kontrolować. Celem inflacyjnym większości banków centralnych jest właśnie inflacja pełzająca.

Inflacja krocząca występuje wtedy, gdy wskaźnik wzrostu cen zawiera się w granicach od 5% do 10% rocznie. W tym przedziale procentowym inflacja się umacnia i zaczyna wymykać spod kontroli. Wywołuje określone zachowania podmiotów gospodarczych.

Inflację pełzającą i kroczącą uznaje się za inflację umiarkowaną.

Kolejnym typem inflacji jest inflacja galopująca. Kształtuje się ona powyżej 10% rocznie, a za jej maksymalny poziom uznaje się 100%. Jest to zjawisko bardzo niebezpieczne dla gospodarki, trudne do kontroli. Powoduje znaczący spadek siły nabywczej pieniądza, a w dłuższym okresie czasu powoduje obniżenie wzrostu gospodarczego (Marchewka-Bartkowiak, 2011). Przy takiej inflacji mogą pojawić się napięcia społeczne np. strajki, protesty oraz pogarsza się ogólny nastrój wśród obywateli.

O hiperinflacji mówi się wtedy, gdy roczny wzrost cen przekracza 100%. Powoduje załamanie systemu finansowego, a pieniądź nie ma praktycznie żadnej wartości (Zawiślińska, 2014). Bardzo szybki wzrost cen może wywoływać panikę, a nawet kryzys społeczny. Inwestycje zostają zatrzymane i następuje spadek produkcji, a rośnie bezrobocie.

Omawiając rodzaje inflacji, warto również wspomnieć o deflacji. Jest to proces przeciwny do inflacji, polegający na stałym spadku ogólnego poziomu cen

w danym okresie. W takim przypadku stopa inflacji jest minusowa. Jej skutkiem jest wzrost wartości pieniądza, co oznacza, że za taką samą ilość pieniędzy można nabyć więcej.

Aby określić ogólny wzrost poziomu cen wykorzystywane są różne wskaźniki:

1. Miernik CPI (Consumer Price Index);
2. Indeks PPI (Producer Price Index);
3. GNP deflator (deflator produktu narodowego).

Miernik CPI, czyli wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych jest najpopularniejszą metodą określania inflacji. Wskaźnik cen konsumpcyjnych obliczany jest przez urzędy statystyczne poszczególnych krajów (w Polsce jest to GUS) i mogą różnić się zakresem podmiotowym czy przedmiotowym, a także zastosowaną metodą obliczenia (GUS, 2019). Wskaźnik ten tworzony jest na podstawie przeciętnego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych znajdujących się w koszykach gospodarstw domowych w danym okresie. Wskaźnik CPI przez niektórych jest też nazywany indeksem kosztów utrzymania z uwagi na fakt, że obejmuje on dobra, które są kupowane regularnie (Kamerschen, 1993). W skład koszyka CPI wchodzi ponad 400 pozycji, m.in.: żywność, odzież, paliwo, leki.

Kolejnym miernikiem jest indeks PPI, czyli wskaźnik cen dóbr produkcyjnych. Obrazuje on poziom cen ustalany przez producentów na danych etapach produkcji. Do obliczenia inflacji producenckiej brane są pod uwagę ceny producenta i ceny bazowe, ale też ceny po jakich producent sprzedaje dane dobra. W Polsce indeks PPI odnosi się do produkcji sprzedanej przemysłu w sektorze górnictwa i wydobywania, przetwórstwa przemysłowego, dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami, rekultywacji oraz zaopatrywania w gaz, parę wodną oraz gorącą wodę (Business Insider, 2021).

Często stosowanym miernikiem jest również deflator PNB. Uznawany jest za indeks ukazujący pełną wartość inflacji, ponieważ stosowany jest do wszystkich składników produktu narodowego brutto. Stanowi on średnią ważoną wzrostu wszystkich dóbr i usług.

2. PRZYCZYNY I SKUTKI INFLACJI

Ciężko jest określić jeden, główny powód ogólnego wzrostu poziomu cen towarów i usług. Inflacja to złożone zjawisko, które może być wywoływane przez znaczną ilość czynników. Równocześnie ma też wpływ na wiele procesów gospodarczych jak i społecznych i psychologicznych. Wysoki poziom inflacji jest bardzo niebezpieczny dla danego państwa. Kontrolowana i utrzymywana na niskim poziomie może przynosić korzystne efekty. Podstawowe źródła inflacji i jej skutki zostały przedstawione w tabeli 1.

Tab. 1. Źródła i skutki inflacji

Źródła	Skutki
1. Wzrost cen surowców energetycznych	1. Utrata wartości pieniądza
2. Nadmierna ilość pieniądza w obiegu	2. Osłabienie aktywności gospodarczej
3. Niezrównoważony budżet państwa	3. Zahamowanie inwestycji
4. Kłopoty finansowe państwa	4. Wzrost stóp procentowych
5. Nadmierny wzrost płac	5. Ograniczenie produkcji
	6. Niepewność i panika wśród społeczeństwa

Źródło: Opracowanie własne.

Do jednej z najczęściej występujących przyczyn inflacji uznaje się wzrost ceny ropy naftowej. Znacząco wpływa na sektor transportu, handlu, przemysłu czy usług. Przy użyciu ropy, która jest źródłem paliw, możliwe jest dostarczenie towarów do wyznaczonych miejsc czy transport osób. Wzrost wartości ropy skutkuje tym, że firmy transportowe podwyższają opłaty za swoje usługi, a to wywołuje wzrost cen towarów np. żywności, które podwyższane są przez producentów, chcących zmniejszyć koszty poniesione na dostawę swoich dóbr. Przez wzrost wartości paliw, straty ponosi również sektor turystyki, co spowodowane jest rosnącymi cenami biletów lotniczych czy autobusowych. Powoduje to, że mniej osób decyduje się na dalsze podróże.

Kolejną z przyczyn inflacji jest również nadmierna, w porównaniu do wzrostu gospodarczego, emisja pieniądza. Podaż pieniądza rośnie, ale produkcja pozostaje na takim samym poziomie. W obrotach jest duża ilość pieniądza bez pokrycia, traci on zaufanie. Ludzie zaczynają pozbywać się zgromadzonych oszczędności, inwestując je w dobra trwałe. Takie zachowania skutkują podwyższeniem cen na rynku. Kupujący zaczynają rezygnować z nabywania pewnych dóbr lub zamieniają je na takie, które są tańsze i gorszej jakości. Chcąc uregulować wzrastającą inflację, bank centralny podwyższa stopy procentowe, by skłonić konsumentów do oszczędzania. Powoduje to podrożenie kredytów, co przyczynia się do zahamowania inwestycji przedsiębiorstw (Borucki, 2021).

Niezrównoważony budżet państwa również przyczynia się do wzrostu inflacji. Finansowanie deficytu budżetowego może doprowadzić do sytuacji, w której konieczne będzie dodrukowanie kolejnych pieniędzy. Dodruk gotówki powoduje wzrost zadłużenia państwa. Utrata wartości walut oraz niestabilna sytuacja finansowa mogą zniechęcić przedsiębiorców do podejmowania inwestycji. Takie działania hamuje rozwój gospodarki i osłabia relacje gospodarcze z innymi krajami (Baranowski, 2008). W dłuższym okresie czasu będzie to skutkowało spadkiem aktywności gospodarczej, a w konsekwencji wzrośnie bezrobocie.

Nadmierna podwyżka płac i minimalnego wynagrodzenia również może być przyczyną wzrostu inflacji. Społeczeństwo zarabia więcej, jednocześnie też więcej wydając. Rosnący popyt, przy niezmiennych wielkości produkcji, powoduje wzrost cen.

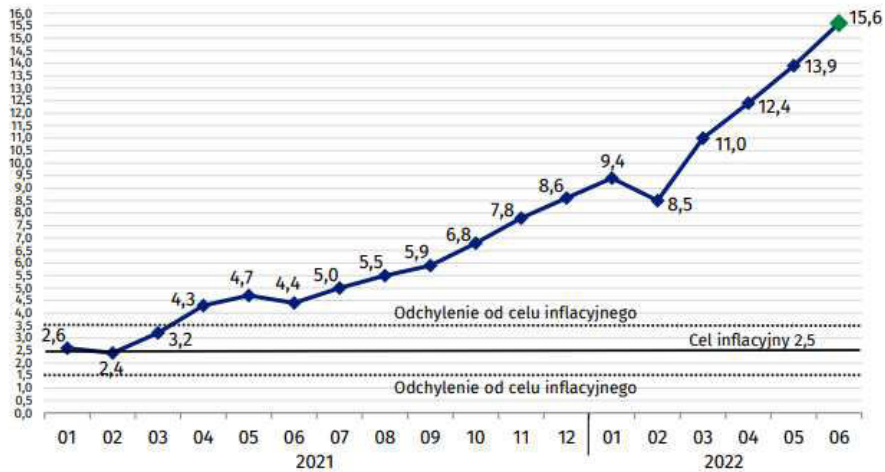
Ogólny wzrost poziomu cen może mieć również szereg skutków społeczno-psychologicznych. Przy ciągle drożejących towarach zaczynają psuć się nastroje wśród społeczeństwa. Pojawia się panika, strach oraz uczucie niepewności. Pracownicy domagają się większych płac, co napędza kolejne podwyżki. Obniża się poziom życia, a najbardziej odczuwają to najubożsi obywatele. Przy wysokiej, dwucyfrowej inflacji mogą wystąpić strajki i protesty.

Pomimo wielu negatywnych skutków, inflacja może mieć również pozytywny wpływ, pod warunkiem, że jest ona umiarkowana i znajduje się pod kontrolą banku centralnego. Powolne procesy inflacyjne sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstw, co skutkuje nowymi miejscami pracy oraz wzrostem płac. Podejmowanych jest coraz więcej inwestycji, a to sprzyja rozwojowi gospodarczemu (Grabia, Kwatkowski, 2018). Rośnie poziom życia obywateli.

3. ODDZIAŁYWANIE WOJNY W UKRAINIE NA POZIOM INFLACJI W POLSCE

Wojna niesie za sobą wiele konsekwencji, nie tylko społecznych, ale również gospodarczych i ekonomicznych. Odczuwają je nie tylko kraje bezpośrednio zaangażowane w konflikt zbrojny, ale też wszystkie pozostałe, a szczególności te im sąsiadujące. Napięcie w stosunkach między Rosją, a Ukrainą trwa nieprzerwanie od wielu lat. Aneksja Krymu przez Rosjan w 2014 roku przyniosła wiele szkód ukraińskiej gospodarce, jednak dla reszty świata nie było to aż tak odczuwalne. Dopiero napad Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku sprawił, że skutki wojny zaczęły być widoczne na całym świecie. Polska, jako kraj sąsiadujący z Ukrainą oraz jako jeden z niosących pomoc, dotkliwie poczuł konsekwencje agresji rosyjsko-białoruskiej.

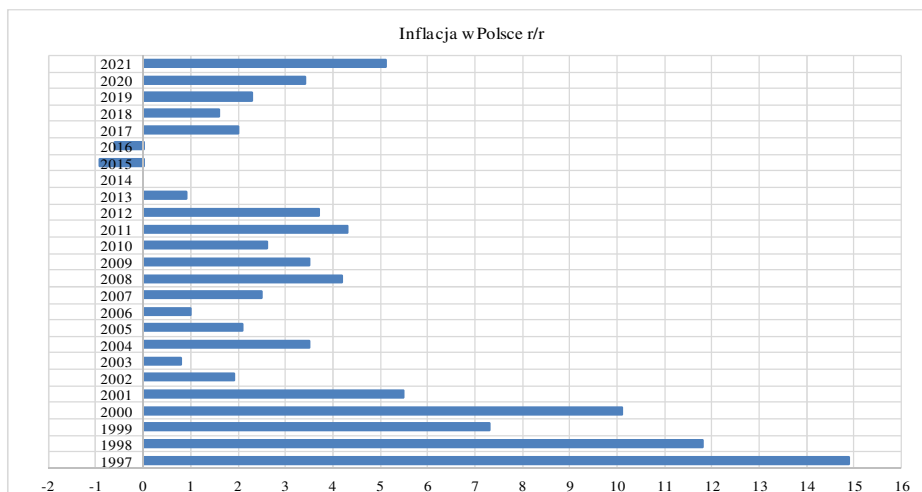
Ogólny poziom cen dóbr i usług w Polsce w 2021 roku stale wzrastał, do czego w dużej mierze przyczyniła się pandemia COVID-19. Na początku roku inflacja wynosiła 2,6%, co było celem inflacyjnym banku centralnego. Była to inflacja pełzająca. W wyniku stopniowego, comiesięcznego wzrostu, w grudniu wartość ogólnego poziomu cen mierzyła już 8,6% - inflacja krocząca. W lutym 2022 roku inflacja, po raz pierwszy od roku zaczęła maleć wynosząc 8,5%. Jednak proces ten nie trwał długo. Z uwagi na wybuch wojny w Ukrainie, już w kolejnym miesiącu, inflacja znacząco wzrosła do 11,0%. Szczegółowy proces zmian ogólnych cen towarów i usług został przedstawiony na rysunku 2.

Rys. 2. Zmiany cen towarów i usług konsumpcyjnych w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego (w %).

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

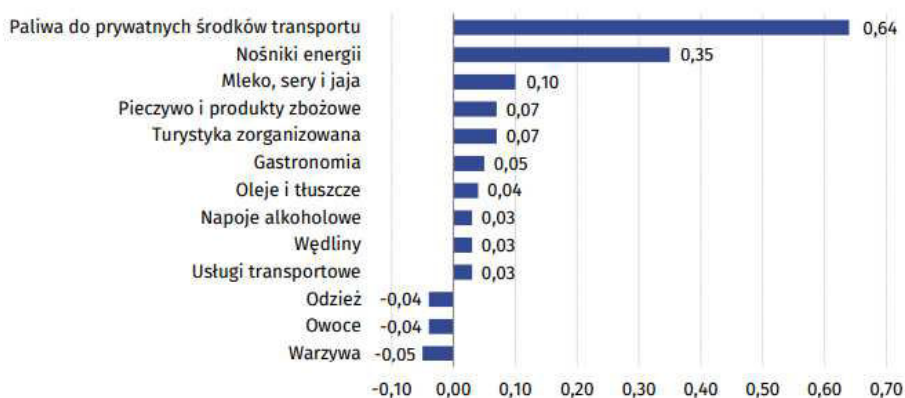
Rysunek 2 obrazuje jak bardzo inflacja wzrosła od momentu wybuchu wojny. Eksperci inflację wywołaną wojną nazywają nawet „putininflacją”. Każdego miesiąca od lutego urosła o ponad 1 punkt procentowy w stosunku do poprzedniego. Sytuacja zaczęła robić się niepokojąca. Można tu już mówić o inflacji galopującej, groźnej dla polskiej gospodarki. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w czerwcu 2022 roku w porównaniu z analogicznym miesiącem roku ubiegłego wzrosły o 15,6%, a w stosunku do poprzedniego miesiąca wzrosły o 1,5%. Taka wartość znacząco przekracza cel inflacyjny wyznaczony przez Narodowy Bank Polski.

Rys. 3. Inflacja roczna w Polsce w latach 1997 – 2022 (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać na rysunku 3, roczna inflacja w ostatnich latach nie przekroczyła 6,0%, a w latach 2015 i 2016 nawet wystąpiła deflacja. Najwyższa inflacja była w 1997 roku, gdy w marcu tego roku osiągnęła rekordową wartość 16,6%. Oznacza to, że obecny poziom cen towarów i usług jest najwyższy od 25 lat (Żuławiński, 2022). Tak drogo nie było od dawna. To pokazuje jak poważna i niecodzienna jest bieżąca sytuacja. Na obecną wartość inflacji znaczenie ma wiele czynników wywołanych wojną. Rysunek 4 przedstawia bodźce, które miały największy wpływ na poziom inflacji w czerwcu 2022 roku.

Rys. 4. Wpływ zmian cen wybranych grup towarów i usług konsumpcyjnych w czerwcu 2022 roku (w p. proc. w stosunku do miesiąca poprzedniego)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Jak widać na rysunku 4, największy wynoszący 0,64 punktów procentowych wpływ na wskaźnik inflacji miały zmiany cen paliw. Znaczące oddziaływanie miały też zmiany cen nośników energii oraz mleka, serów i jaj. Wśród czynników znalazły się również pieczywo gastronomia i turystyka.

Atak Rosji na Ukrainę niesie ze sobą wiele konsekwencji, odczuwalnych w życiu codziennym wielu obywateli Polski. Wojna ma duży udział w kształtowaniu się cen surowców energetycznych, w szczególności ropy naftowej. W związku z rozpoczęciem konfliktu cena baryłki ropy Brent wzrosła z 90 USD do 130 USD, a obecnie jest na poziomie około 105 USD (stan na dzień 22.07.2022r.). Wzrost cen ropy skutkuje rosnącymi cenami paliw na stacjach benzynowych i większymi kosztami transportu. W pewnym momencie doszło do sytuacji, gdy ludzie z obawy na wysoki wzrost cen paliw zaczęli masowo je wykupywać, by zdążyć przed podwyżkami, ale takie zachowania jeszcze bardziej je potęgują (Paczos, 2022). Względem maja 2022 roku paliwa zdrożały o 9,4%, a patrząc w ujęciu rocznym ich cena wzrosła aż o 46,7% (GUS, 2022).

Rosja będąc jednym z najważniejszych eksporterów gazu czy węgla, może kontrolować rynek, wiedząc, że wiele państw jest w dużym stopniu uzależniona od jej dostaw. Grozi wstrzymaniem przepływu gazu bądź całkowitym odcięciem w związku z nakładanymi na nią sankcjami. Pod koniec kwietnia 2022 roku Rosja „zakręciła kurek” z gazem Polsce z powodu braku zgody na zapłatę w rublach. Jeszcze w 2021 roku Polska dwie trzecie ropy oraz 55% dostarczanego gazu sprowadzała z Rosji (Ciszak, 2022). Dlatego też utrata głównego dostawcy może skutkować wzrostem cen gazu z obawy na jego deficyt. Wyższe ceny energii mają wpływ na niemal każdy dział gospodarki skutkując rosnącymi cenami innych produktów. Względem maja 2022 roku nośniki energii zdrożały o 3%, a w skali roku ich cena wzrosła o 35%. Sam gaz w ciągu roku podrożał o 46,2%, ale względem poprzedniego miesiąca odnotował spadek o wartości 0,02% (GUS, 2022). Ograniczenie importu gazu z Rosji może też przyczynić się do spowolnienia procesu odchodzenia od węgla czy z czasowej rezygnacji z likwidowania elektrowni jądrowych, by zastąpić czymś innym niebieskie paliwo (Raport PIE, 2022).

Wydatki na energię stanowią znaczną część kosztów przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, dlatego ceny ropy, gazu i prądu mają duży wpływ na poziom ogólnej inflacji. Dobrze widać to na przykładzie cen żywności. Wzrost cen nośników energii przekłada się na rosnące koszty produkcji, transportu, ale też wynagrodzeń, co oddziałuje na późniejsze ceny towarów. W czerwcu 2022 ceny żywności i napojów bezalkoholowych wzrosły o 14,2% w porównaniu z czerwcem 2021 roku. Wyszczególnić można tutaj wzrost cen: mąki o 38,0%, pieczywa o 28,2%, mięsa o 16,9%, tłuszczów roślinnych o 42,4%, cukru o 39,3%. Szczegółowe porównanie wzrostu cen żywności przedstawione zostało w tabeli 2.

Tab. 2. Wskaźniki cen żywności w 2021 i 2022 roku w %.

Wyszczególnienie	2021		2022	
	luty	czerwiec	luty	czerwiec
Żywność i napoje bezalkoholowe	0,6	2,0	7,6	14,2
Mąka	4,5	2,0	17,2	38,0
Pieczywo	5,8	5,8	17,0	28,2
Mięso	-2,5	3,1	5,3	16,9
Tłuszcze roślinne	0,3	3,5	27,8	42,4
Cukier	3,1	-2,0	22,1	39,3
Mleko	3,6	2,1	7,9	21,0
Herbata	-0,9	-1,6	4,3	7,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tabeli 2 zostały przedstawione wartości inflacji wybranych produktów żywnościowych w lutym i czerwcu w latach 2021 i 2022. W roku 2021 wskaźniki inflacji utrzymywały się na niewysokich wartościach, charakterystycznych dla inflacji pełzającej. W czerwcu ceny niektórych produktów wzrosły w porównaniu do lutego, ale pojawiły się również spadki. W lutym 2022 roku ceny były już na o wiele wyższym poziomie niż przed rokiem. Jednak po wybuchu wojny, ceny niektórych produktów wzrosły nawet trzykrotnie, co widać na podstawie danych z czerwca. Tabela 2 dokładnie obrazuje jak wszystkie produkty podrożały po rozpoczęciu działań wojennych na terenie Ukrainy.

Ważnym czynnikiem powodującym wysokie koszty produkcji żywności są ceny nawozów, które osiągnęły rekordowe wartości na rynkach. Spowodowane to zostało właśnie wysokimi cenami gazu ziemnego, który jest głównym surowcem używanym do produkcji azotowych nawozów sztucznych (Rudke, 2022). Skutkiem tego jest mniejsza liczba plonów i wyższa cena produktów rolnych.

Warto zaznaczyć, że Ukraina jest jednym z najważniejszych dostawców zbóż. W 2020 roku odpowiadała za 8,0% światowych dostaw pszenicy, a razem z Rosją dostarczały aż 25,6% tego zboża. Ukraina jest również ważnym dostawcą jęczmienia, nasion rzepaku oraz półproduktów wykorzystywanych do produkcji pasz. Zajmuje 4 miejsce wśród największych eksporterów kukurydzy. To także największy dostawca oleju słonecznikowego, odpowiadający za 39,5% światowych dostaw tego towaru, przy czym razem z udziałem Rosji jest to już 57,8% (Raport PIE, 2022).

Jednak z chwilą rozpoczęcia działań wojennych, eksport towarów z Ukrainy został wstrzymany. Z uwagi na ostrzał, zamknięto porty na Morzu Czarnym i przerwano łańcuchy dostaw. W ramach sankcji za napad na Ukrainę, przestano również kupować produkty z Rosji. Takie działania powodują duże braki zbóż i ziaren na rynku światowym. Może to pogorszyć sytuację żywnościową wielu państw, zwłaszcza afrykańskich. Dla Polski najistotniejsze mogą być przerwy w dostawie rzepaku i olejów, wykorzystywanych do produkcji żywności. Skutki mogą również odczuć producenci mięs, poprzez wstrzymanie eksportu półproduktów

wykorzystywanych w przemyśle paszowym. Zakłócenia w imporcie z Ukrainy powodują wzrosty cen pieczywa, olejów roślinnych oraz pasz, co przekłada się na wyższe ceny mięsa.

Nawet jeśli wojna niedługo zakończyłaby się, to i tak problem dostaw nie zostałby od razu rozwiązany. W wyniku walk wiele upraw oraz maszyn rolniczych zostało zniszczonych. Duża część ukraińskich rolników bierze czynny udział w obronie swojego kraju, więc nie byli w stanie dbać o swoje uprawy i zasiać zboża.

Inflację napędza również popyt, który zwiększył się poprzez napływ uchodźców z pogrążonej wojną Ukrainy. Kolejny czynnik wpływający na ogólny wzrost cen towarów i usług to ekspansywna polityka fiskalna oraz słaby złoty, który wyraźnie stracił na wartości od wybuchu wojny. Obecnie euro można kupić za 4,74 zł, a dolara za 4,65 zł (stan na 24.07.2022r.). Utrata wartości przez złote powoduje napięcie wśród społeczeństwa. Ludzie wykupują złoto lub inne, silniejsze waluty, bądź inwestuje je w dobra trwałe. To powoduje, że inflacja jest napędzana zarówno przez stronę kosztową jak i popytową.

Słaba złotówka oraz sam fakt graniczenia z krajem, w którym panuje wojna, nie zachęca zagranicznych inwestorów do lokowania swoich pieniędzy w Polsce. Panuje duża niepewność, ciężko przewidzieć jak rozwinie się sytuacja na rynku. W połączeniu z wahaniami kursu walutowego może to również skutkować wyższymi kosztami emisji obligacji przez Polskę. Większy udział może mieć też dług krótkoterminowy, co oznacza niekorzystną zmianę w strukturze zapadalności obligacji (Raport PIE, 2022). Może to oddziaływać na wolniejszy wzrost gospodarczy.

Rosyjska agresja na Ukrainę ma również wpływ na wzrost stóp procentowych, które są podstawowym narzędziem walki z rosnącymi cenami. Wyższe stopy procentowe skutkują trudniejszym dostępem do kredytów oraz ich wyższymi kosztami. 7 lipca 2022 roku nastąpiła kolejna, dziesiąta z rzędu, podwyżka stóp procentowych w Polsce, która spowodowała, że są one najwyższe od 2005 roku. Wraz ze wzrostem stóp, podniosła się też wartość stawki WIBOR 3M, co skutkuje wyższymi ratami kredytów. Celem wyższych stóp procentowych jest zniechęcenie społeczeństwa do zakupów. Razem ze stopami procentowymi rośnie również oprocentowanie lokat. Oznacza to, że bardziej opłacalne jest trzymanie pieniędzy na lokacie niż ich wydawanie. Inwestowanie cieszy się mniejszym zainteresowaniem, co przekłada się na cięcia kosztów w przedsiębiorstwach (Szymański, 2022). Skoro ludzie mniej wydają, spada konsumpcja, a wraz z nią produkcja. Prowadzi to do zmniejszenia tempa wzrostu PKB. Po pewnym czasie działania te przyczyniają się do spadku poziomu inflacji.

Wysokie stopy procentowe wraz z inflacją wywierają również wpływ na rynek nieruchomości. Przy rosnących cenach i spadku wartości waluty dużo osób inwestuje swoje pieniądze w nieruchomości. Jest to atrakcyjne dla inwestorów ze względu na rosnące czynsze. Z drugiej strony jednak, przy rosnących stopach procentowych trudniej jest wziąć kredyt, by kupić mieszkanie.

Jak widać działania wojenne prowadzone za naszą granicą, mają duży wpływ na zachowanie inflacji w Polsce. Przez globalizację i bliską współpracę z Ukrainą,

mimo iż Polska bezpośrednio nie uczestniczy w wojnie, mocno doświadcza jej skutków. Portfele obywateli znacząco odczuwają rosnącą inflację. Na skutek rosyjskiej agresji rosną ceny ropy naftowej, nośników energii, a także żywności. Złoty traci na wartości, co przekłada się również na wzrost stóp procentowych i droższe kredyty. Wszystkie te czynniki przekładają się na spowolnienie wzrostu PKB, a także na obniżenie poziomu życia społeczeństwa.

PODSUMOWANIE

Inflacja oznacza powszechny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Aby podwyżki produktów w sklepach nazwać inflacją, zjawisko to musi utrzymywać się przez dłuższy czas. Zazwyczaj jest kojarzona z negatywnymi skutkami, chociaż kontrolowana i utrzymywana na niskim poziomie może również przynosić pozytywne efekty dla gospodarki. Inflacja jest procesem złożonym, który może być wywołany przez wiele czynników. Do głównych przyczyn występowania ogólnych podwyżek cen zalicza się przede wszystkim wzrost cen surowców energetycznych i nadmierną ilość pieniądza w obiegu. Oprócz wysokich cen produktów w sklepach, inflacja skutkuje również utratą wartości pieniądza, wysokimi stopami procentowymi, a w efekcie zahamowaniem wzrostu gospodarczego.

Pomimo tego, że Polska nie bierze udziału w wojnie to odczuwa jej skutki. Konflikt zbrojny prowadzony w Ukrainie silnie oddziałuje na poziom inflacji, co przekłada się na codzienne życie ludzi. Z uwagi na to, że Rosja jest jednym z głównych eksporterów ropy i gazu, dynamicznie rosną ceny paliw i nośników energii w Polsce. Społeczeństwo odczuwa również wysokie ceny żywności z powodu wstrzymania dostaw zbóż z Ukrainy. Złotówka traci na wartości, a Polakom coraz trudniej wziąć kredyt, poprzez rosnące stopy procentowe. Rosnąca inflacja przyczynia się do obniżenia poziomu życia, bo za taką samą ilość pieniędzy można nabyć mniej dóbr niż jeszcze przed kilkoma miesiącami. Wysoki wzrost ogólnego poziomu cen jest bardzo niebezpieczny dla gospodarki, jeśli utrzymuje się przez długi okres czasu.

BIBLIOGRAFIA

1. Bankier.pl, <https://www.bankier.pl/> [dostęp 22.07.2022].
2. Baranowski P., (2008), *Problem optymalnej stopy inflacji w modelowaniu wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo Biblioteka, Łódź.
3. Begg D., Fischer S., Dornbusch R. (1997), *Ekonomia - Mikroekonomia*, PWN, Warszawa.
4. Borucki B., wydanie internetowe z dnia 4.10.2021r., *Inflacja – komu potrzebny jest wzrost ogólnych cen w gospodarce?* <https://finanse.rankomat.pl/> [dostęp 18.07.2022].
5. Business Insider, wydanie internetowe z dnia 15.07.2021r., *Wskaźnik PPI - czym jest?* <https://businessinsider.com.pl> [dostęp 10.07.2022].

6. Ciszak P., wydanie internetowe z dnia 30.03.2022r., *Uwolnić się od Rosji. Po gaz i ropę powinniśmy sięgnąć do nieoczywistych kierunków*, <https://www.money.pl/> [dostęp 22.07.2022].
7. GUS, <http://stat.gov.pl> [dostęp 18.07.2022].
8. GUS, wydanie internetowe z dnia 11.12.2019r., *Co warto wiedzieć o inflacji?*, <http://stat.gov.pl> [dostęp 13.07.2022].
9. Grabia T., Kwiatkowski E. (2018), *Pieniądz i inflacja*. [w:] Kwiatkowski E., Milewski R. (red.), *Podstawy ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
10. Kamerschen D., McKenzie R., Nardinelli C. (1993), *Ekonomia*, Fundacja Gospodarcza NSZZ Solidarność, Gdańsk.
11. Marchewka-Bartkowiak K. (2011), *Inflacja w Polsce*, Biuro analiz sejmowych nr 15 (59).
12. Money.pl, *Inflacja*, <https://www.money.pl/> [dostęp 18.07.2022].
13. Paczos W., wydanie internetowe z dnia 05.07.2022r., *Paczos: Rosnące ceny ropy wcale nie muszą wywołać inflacji*. [w:] Sobczyk-Grygiel S. (red.) <https://forsal.pl/> [dostęp 22.07.2022].
14. PIE, *Warnomics. Gospodarcze koszty inwazji Rosji i Białorusi na Ukrainę (2022)*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.
15. Pollok A. (2004), *Procesy inflacyjne we współczesnym świecie*. [w:] Dach Z., Szopa B. (red.), *Podstawy makroekonomii*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków.
16. Próchniak M., wydanie internetowe z dnia 15.03.2020r., *Co to jest inflacja, inflacja krocząca i hiperinflacja?* <https://gazeta.sgh.waw.pl> [dostęp 18.07.2022].
17. Rudke M., wydanie internetowe z dnia 11.04.2022r., *Gwałtowne odcięcie surowców z Rosji i słaby złoty dodatkowo napędziłyby inflację w Polsce* <https://businessinsider.com.pl/> [dostęp 23.07.2022].
18. Szymański K., wydanie internetowe z dnia 09.06.2022r., *Stopa procentowa – co to jest? Jak podniesienie stóp procentowych w 2022 wpływa na raty kredytów*, <https://www.totalmoney.pl/> [dostęp 25.07.2022].
19. Zawiślińska I. (red) (2014), *Podstawy wiedzy o UE*, Polskie Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej PECSA, Sopot.
20. Żuławski M., wydanie internetowe z dnia 01.07.2022r., *Inflacja w Polsce przekroczyła 15%. Szczyt coraz bliżej* <https://www.sii.org.pl> [dostęp 18.07.2022].

THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE INFLATION RATE IN POLAND

Abstract

Inflation is a general increase in the prices of goods and services in an economy. Due to its complexity, it has a major impact on the functioning of the state economy. The outbreak of the war in Ukraine contributed to a significant increase in inflation in Poland, which caused a lot of negative consequences. The article explains what inflation is, describes its types and presents methods of its measurement. The further part of the article describes the causes of inflation and discusses its negative and positive effects. The last part of the article presents, on the basis of statistical data, the impact of military operations conducted in Ukraine on the increase in the prices of goods and services in Poland.

Keywords: inflation, rising prices, the war in Ukraine, the effects of inflation.